

Lietuvos regionų apžvalga

2025 m. rugpjūtis

Parengė Indrė Griškienė,
Inovacijų agentūros Tyrimų ir analizės skyriaus vyr. analitikė

Turiny

Santrauka	3
I. Regionų ekonominė struktūra ir specializacija	4
II. Verslo dinamika Lietuvos regionuose	12
III. Prekių eksporto mastai ir profiliai	17
IV. Sumanioji specializacija ir inovacijos regionuose	23
V. Viešasis finansavimas verslumui ir inovacijoms regionuose	27
Apibendrinimas ir rekomendacijos	31
Priedai	35

Santrauka

Sostinės regionas išlieka pagrindiniu šalies ekonominiu varikliu – Vilniaus apskrities dalis Lietuvos bendrajame vidaus produkte (BVP) pakilo nuo 43% 2019 iki 46% 2023 m. Pagal BVP vienam gyventojui ryškėja trys apskričių grupės: didmiesčiai, kurių BVP vienam gyventojui siekia nuo 88% iki 152% šalies vidurkio; Siaurės Lietuvos apskritys (apie 70% šalies vidurkio) ir mažosios apskritys (apie 55%).

Pagal ekonominę regionų specializaciją ryškiau išsiskiria pramoninės apskritys – Telšiai, Panevėžys, Utena ir Marijampolė, kur gamybos sektorius kuria daugiau kaip trečdalį visos apskrities BVP. Tauragės, Marijampolės ir Šiaulių apskrityse reikšmingą vaidmenį atlieka logistikos ir transporto sektorius. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskritys pasižymi labiau diversifikuota ekonomine sandara, jose svarią BVP dalį kuria paslaugų sektoriai. Alytaus apskritis nepasižymi aiškia specializacija ar stipriu vieno sektoriaus dominavimu, tačiau priešingai nei didžiosiose apskrityse tokia diversifikacija nepadedą stiprinti regiono ekonominio augimo: apskritis turi vieną žemiausių BVP, tenkantį vienam gyventojui.

2024 m. pirmą kartą nuo 2021 m. regionuose įregistruota daugiau juridinių asmenų nei Vilniaus apskrityje. Nors Sostinės regionas verslo intensyvumu (naujų įmonių 100 tūkst. gyventojų) išlieka šalies lyderiu, Kauno ir Klaipėdos apskritys vis sparčiau jį vejasi.

Mažosios bendrijos (MB) išlieka dominuojančia naujo verslo forma (71% visų naujų registracijų) visose apskrityse. MB ir labai mažų įmonių dominavimas kelia verslo augimo iššūkių – duomenys rodo, kad apie 90% įmonių per 5 metus išlaikė darbuotojų skaičių įmonės dydžio rėmuose ir tik 4–7% (vyresnių nei 5 m.) augo, dažniausiai iš labai mažų į mažas.

2024 m. Vidurio ir vakarų Lietuvos (VVL) regionas sukūrė 65% visos prekių eksporto vertės (76% – vien lietuviškos kilmės prekių eksporto), o Vilniaus apskrityje telkiasi per 40% visų prekes eksportuojančių įmonių. Regionų eksporto krepšeliai labai skirtingi: 80% Telšių apskrities eksporto sudaro naftos produktai, kurių vertė 2024 m. siekė 4 mlrd. EUR; Tauragės apskrityje dominuoja pieno ir kiti maisto produktai; Marijampolės – mediena ir baldai; Klaipėdos – plastikai ir tabakas; Šiaulių – baldai ir mediena; Utenos – mėsa; Kauno ir Panevėžio apskrityse ryški elektronikos įrangos niša. Ryškėja naujos eksporto rinkos: Švedija (Panevėžio ir Utenos apskričių eksportui), Nyderlandai (ypač Klaipėdos, Telšių, Vilniaus apskritims).

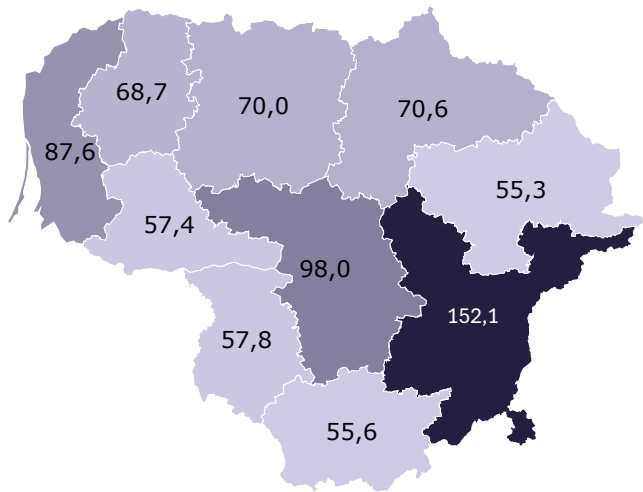
Nors ES investicijos labiau orientuotos į VVL regioną, sostinė išlieka svarbiausiu sumaniosios specializacijos centru. Daugumoje apskričių bent pusė įmonių 2020–2022 m. vykdė inovacinę veiklą, tiesa, ji dažniau buvo nukreipta į verslo procesų inovavimą nei į produkto inovacijas. Finansavimas naujų gamybos procesų prioriteto veikloms taip pat sulaukė daugiausiai susidomėjimo iš regionų verslų – čia nukeliavo didžiausia investicijų dalis.

I. Regionų ekonominė struktūra ir specializacija

Lietuvos ekonominėje struktūroje sostinės regiono vaidmuo toliau sparčiai auga – 2019 m. Vilniaus apskrityje buvo sukuriama beveik 43% viso šalies bendrojo vidaus produkto (BVP), 2023 m. sostinės kuriama dalis ūgtelėjo iki 46%. Pagal BVP tenkantį vienam gyventojui labai ryškiai išsiskiria trys apskričių grupės: didieji miestai, kurių BVP vienam gyventojui siekia nuo 88% iki 152% Lietuvos vidurkio; Šiaurės Lietuvos apskritys, kurių BVP vienam gyventojui svyruoja apie 70% šalies vidurkio; ir mažosios apskritys, kurių BVP vienam gyventojui tesiekia apie 55% Lietuvos vidurkio (žr. Pav. 1).

Pav. 1 Bendrasis vidaus produktas (BVP) tenkantis vienam gyventojui apskrityse, palyginus su šalies vidurkiu. 2023 m.

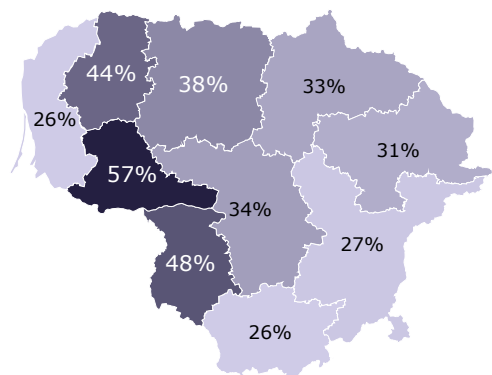

Powered by Bing
© OpenStreetMap

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Vertinant skirtingų Lietuvos apskričių ekonominę struktūrą, verta atidžiau pažiūrėti į BVP struktūrą (žr. Pav. 3) ir ekonominę koncentraciją (žr. Pav. 2) – kokią dalį apskrities BVP sukuria trys pagrindiniai ekonominės veiklos sektoriai (be finansinės ir draudimo veiklos).

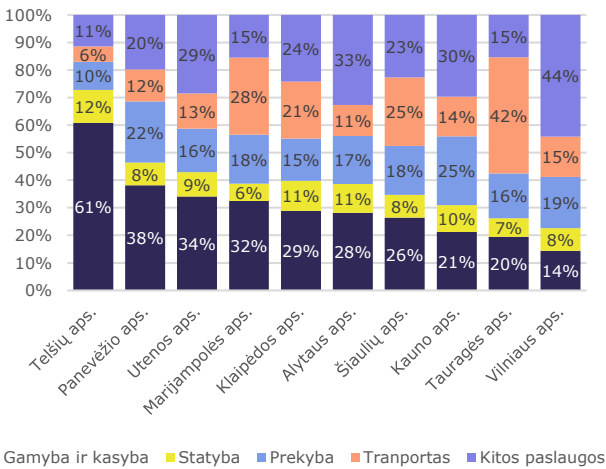
Pav. 2 Apskrities BVP dalis, sukuriama Top3 didžiausiuose sektoriuose pagal pridėtinę vertę. 2023 m.

Powered by Bing
© OpenStreetMap

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, Inovacijų agentūros skaičiavimai

Pav. 3 BVP struktūra apskrityse. 2023 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra, Inovacijų agentūros skaičiavimai

Išvertinus šiuos rodiklius galima išskirti tris pagrindines regionų grupes:

1. Gamybinės pramonės centrai – Telšių, Panevėžio, Utenos ir Marijampolės apskritys. Juose visas gamybos sektorius kuria daugiau kaip trečdalį kiekvienos apskrities BVP, o ekonominė koncentracija svyruoja nuo 31% (Utenos) iki 48% (Marijampolės). Žvelgiant į atitinkamų apskričių BVP vienam gyventojui rodiklį, galima pastebėti ryškesnį atotrūkį tarp Panevėžio ir Telšių apskričių, kur BVP vienam gyventojui siekia ~70%, ir Utenos bei Marijampolės, kur šis rodiklis tesiekia 55-58% šalies vidurkio. Tokią skirtį tarp pramonės centrų iš dalies paaiškina ir pagrindiniai gamybos sektoriai apskrityse: Telšių apskrityje labai stipriai dominuoja naftos pramonė, Panevėžio apskrities ekonominėje struktūroje svarbų vaidmenį atlieka variklinių transporto priemonių ir jų dalių gamyba, tuo tarpu Marijampolės ir Utenos apskrityse didesnę dalį BVP generuoja mažesnės pridėtinės vertės sektoriai tokie kaip maisto produktų gamyba, medžio apdirbimas, baldų gamyba.

2. Svarbūs logistikos ir transporto centrai – Tauragės, Marijampolės ir Šiaulių apskritys. Šios apskritys išsiskiria aukšta ekonomine koncentracija (38-57% apskrities BVP sukurama trijuose pagrindiniuose ekonominiuose sektoriuose). Ir iš jų didžiausias yra sausumos transporto sektorius: Tauragės apskrityje jis sukuria per 42% apskrities BVP, Marijampolėje (šalia sausumos transporto, čia taip pat išsiskiria net keli gamybos sektoriai, visi kartu kuriantys per trečdalį apskrities BVP) ir Šiauliuose – po 24%.

3. Diversifikuotos ekonomikos – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Alytaus apskritys. Šiose apskrityse trijų pagrindinių ekonominių sektorių (nefinansinių įmonių) kuriama pridėtinė vertė siekia tik kiek daugiau nei ketvirtadalį apskrities BVP (Kauno apskrityje apie trečdalį), kas indikuoja, jog apskričių ekonominė struktūra yra diversifikuota, nėra priklausoma nuo vieno ar kelių kertinių sektorių, svarbų vaidmenį ekonominėje struktūroje užima paslaugų sektoriai, prekyba. Visgi šioje grupėje labai išsiskiria Alytaus apskritis – priešingai nei didžiuosiuose šalies miestuose, didelė diversifikacija ir aiškos ekonominės krypties nebuvimas prisideda ir prie vieno žemiausių šalyje BVP tenkančio vienam gyventojui, stagnuojančio ekonominio augimo.

Šioje apžvalgoje regioninė specializacija išskirta remiantis sektorių pridėtinės vertės rodikliais, vertinant kokią dalį viso apskrities bendrojo vidaus produkto (BVP) sukuria konkretus sektorius ir kaip tai atrodo lyginant su Lietuvos atitinkamo sektoriaus indėliu į BVP. [1] Siekiant tiksliau identifikuoti stipriąsias apskričių ekonominės veiklos sritis ir užtikrinti, kad labai smulkūs sektoriai dirbtinai neiškreipia specializacijos vaizdo, į specializacijos skaičiavimą įtraukta ir atitinkamo sektoriaus svarba apskrities ekonomikai (t.y. % nuo apskrities BVP).

[1] Analizės tikslais naudoti ekonominių veiklų (2 ženklų pagal EVRK klasifikatorių) duomenys, viešai prieinami Valstybės duomenų agentūros Oficialios statistikos portale. Dėl viešų duomenų trūkumo (dėl konfidencialumo ar kitų priežasčių), kai kurie sektoriai gali neatsispindėti regioninės specializacijos top ekonominėse veiklose.

Kuo specializacijos koeficientas didesnis, tuo didesnė apskrities specializacija sektoriuje lyginant su Lietuvos vidurkiu ir tuo reikšmingesnė sektoriaus dalis apskrities ekonomikoje.

Specializacijos koeficientas apskaičiuotas, taikant formulę:

$$\text{Specializacijos koeficientas (SQ)} = \frac{\frac{\text{Sektoriaus pridėtinė vertė apskrityje}}{\text{Visas apskrities BVP}}}{\frac{\text{Sektoriaus pridėtinė vertė Lietuvoje}}{\text{Visas Lietuvos BVP}}} \times \text{Sektoriaus dalis apskrities BVP (\%)}$$

Žvelgiant giliau į smulkesnius ekonominės veiklos sektorius, **Telšių** apskrityje, dominuoja rafinuotų naftos produktų gamyba [2] – čia veikianti vienintelė Lietuvoje naftos perdirbimo gamykla „Orlen Lietuva“ generuoja beveik trečdalį visos apskrities BVP. [3] Apskrityje taip pat svarbų vaidmenį atlieka maisto pramonė (SQ – 25) – AB „Žemaitijos pienas“, UAB „Plungės kooperatinė prekyba“ [4] ir kitos maisto produktų gamyba užsiimančios įmonės sukuria 9% apskrities BVP.

Marijampolės apskritis, ypač su IKEA atėjimu, tapo medienos pramonės (SQ 112) flagmanu – šiame regione veikia stambios baldų ir plokščių gamybos įmonės, kurios formuoja stiprią vietinę specializaciją. Regiono ekonomikoje svarbų vaidmenį vaidina ir sausumos transporto (SQ 51) bei maisto produktų gamybos (SQ 36) sektoriai, kuriantys atitinkamai 25% ir 11% apskrities BVP.

Panevėžyje – itin ryški transporto priemonių ir jų dalių gamyba (SQ 78), susijusi su augančia automobilių dalių tiekimo grandine. Apskrityje veikia stambios automobilių komponentų gamyba užsiimančios įmonės, kaip pvz. AQ Wiring Systems UAB ar Schmitz Cargobull Baltic, UAB; sektorius generuoja apie 6% apskrities BVP. Beveik 12% Panevėžio apskrities BVP kurianti maisto pramonė (SQ 42) taip pat užima svarbų vaidmenį apskrities ekonominėje struktūroje, čia veikia tokios įmonės kaip AB „Rokiškio sūris“, AB „Biržų duona“, „Roquette Amilina“ UAB ir kitos.

[2] Sektoriaus duomenys viešai neskelbiami dėl konfidencialumo, todėl specializacijos koeficientas sektoriui nėra paskaičiuotinas. Visgi vieši duomenys leidžia įvertinti itin didelę sektoriaus svarbą ir aiškią regiono specializaciją kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyboje.

[3] „Orlen Lietuva“ ir viso Kokso ir rafinuotų naftos produktų (C19) sektoriaus pridėtinė vertė nėra viešai skelbiama, todėl paskaičiuotas indėlis į apskrities BVP yra apytikslis, remiantis viešais įmonės finansinės atskaitomybės dokumentais ir apytiksliai pridėtinės vertės įverčiu.

[4] Čia ir toliau pateiktos didžiausios pagal darbuotojų skaičių įmonės, veikiančios konkrečioje apskrityje ir sektoriuje. Duomenys Atviros Sodros duomenų bazėje tikrinti 2025-08-12.

Utenos apskritis specializuojasi maisto produktų gamyboje (SQ 33) – sektoriuje sukurama per 10% apskrities BVP. Čia savo veiklą vykdo tokie plačiai žinomi prekės ženklai kaip „Biovela-Utenos mėsa“ UAB ar UAB „Rokiškio pieno gamyba“. Apskritis taip pat išsiskiria tekstilės ir drabužių gamyboje (SQ 19) – tai sritis, turinti ilgą tradiciją regione, stambius ir gerai pažįstamus žaidėjus rinkoje tokius kaip AB „Utenos trikotažas“.

Tauragės apskritis išsiskiria itin stipriu sausumos transporto sektoriumi (SQ 147), kuriančiu per 42% apskrities BVP. Čia veikia logistikos sektoriaus gigantai tokie kaip UAB Manvesta, UAB GBY ir kiti. Kaip ir daugelyje kitų į pramonę orientuotų apskričių, čia taip pat veikia svarbios maisto pramonės (SQ 22) įmonės (pvz. AB „Vilkyškių pieninė“, AB „Modest“), o pats sektorius kuria daugiau nei 8% BVP.

Šiaulių apskritis išsiskiria sausumos transporto (SQ 48) sektoriumi – jis kuria 24% apskrities BVP ir įdarbina 28% visų dirbančiųjų. Apskirtyje veikia tokios įmonės kaip UAB „Girmeta“, UAB „Trasis“, UAB „Costo“ ir kitos.

Klaipėdos apskrityje ryškėja specializacija vandens transporto gamybos (SQ 26), sandėliavimo (SQ 22) ir vandens transporto (SQ 17) sektoriuose – vienintelis Lietuvos jūrų uostas kuria unikalias galimybes šių sektorių plėtrai, čia veikia stambios laivų statybos bendrovės (UAB „RNDV Group“, UAB „Laivsta“, UAB Vakarų Baltijos laivų statykla), sandėliavimo ir krovybos paslaugas teikiančios įmonės (pvz. AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“, AB „KN Energies“, laivų krovos AB „Klaipėdos Smeltė“, UAB „Klaipėdos konteinerių terminalas“ ir kitos.), laivybos kompanijos (AB „Limarko laivininkystės kompanija“, AB „Smiltynės perkėla“).

Alytaus apskrityje išsiskiria net trys specializacijos kryptys – sveikatos priežiūra (SQ 15), nemetalo mineralinių produktų gamyba (SQ 15) bei miškininkystė ir medienos ruošą (SQ 11). Apskrities specializacijai didelę įtaką turi Druskininkų kurortas su jame veikiančiomis sveikatinimo paslaugas teikiančiomis įmonėmis, taip pat specializuotos gamybos įmonės apskrityje – UAB „Stronglass“, „Bauroc“ UAB, UAB „Dzūko miškas ir mediena“.

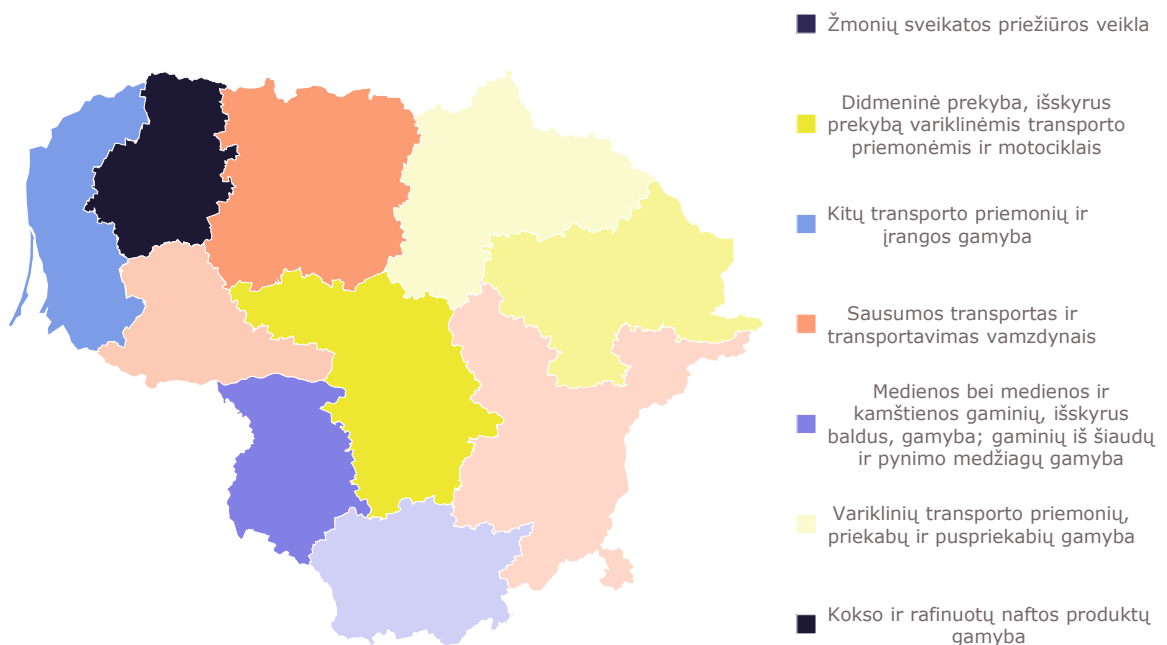
Kauno ir Vilniaus apskritys neišsiskiria stipria vieno ar kelių sektorių specializacija – tai rodo, kad šių regionų ekonomikos yra gerai diversifikuotos, nėra smarkiai priklausomos nuo vieno ar kelių kertinių sektorių. Aukščiausią specializacijos koeficientą pagal pridėtinę vertę **Kauno apskrityje** demonstruoja didmeninės prekybos sektorius (SQ 20) – jis apskrityje sukuria beveik 14% BVP ir įdarbina 9% visų dirbančiųjų.

Didžiausios pagal darbuotojų skaičių Kaune registruotos prekybos įmonės – UAB „Nemuno vaistinė“, UAB „Sanitex“, AB „Lytagra“. Svarbų vaidmenį regione atlieka ir transporto sektorius (SQ 13), kuriantis per 12% ir įdarbinantis tokią pačią dalį visų apskrities dirbančiųjų. Apskirtyje veikia tokios lyderiaujančios transporto kompanijos kaip UAB „Hoptransa“, UAB „Hegelmann transporte“, UAB „Kautra“ ir kitos.

Vilniaus apskritis, lyginant su šalies vidurkiu, nežymiai išsiskiria kaip kompiuterių programavimo ir konsultacinės veiklos (SQ 13) centras – sektorius sukuria beveik 8% apskrities BVP. Svarbų vaidmenį sostinės regiono specializacijoje vaidina ir didmeninės prekybos (SQ 10) bei sausumos transporto (SQ8) sektoriai, abu kuriantys po apytiksliai 10% regiono BVP. Vilniaus apskrityje veiklą vykdo vieni stambiausių logistikos sektoriaus žaidėjų tokie kaip UAB „Vilniaus viešasis transportas“, AB „LTG Cargo“, UAB „Finėjas“, UAB „Fantransa“ ir kt.

Pav. 4 Regioninė specializacija (didžiausią specializacijos koeficientą turintis sektorius kiekvienoje apskrityje). 2023 m.

Powered by Bing
© OpenStreetMap

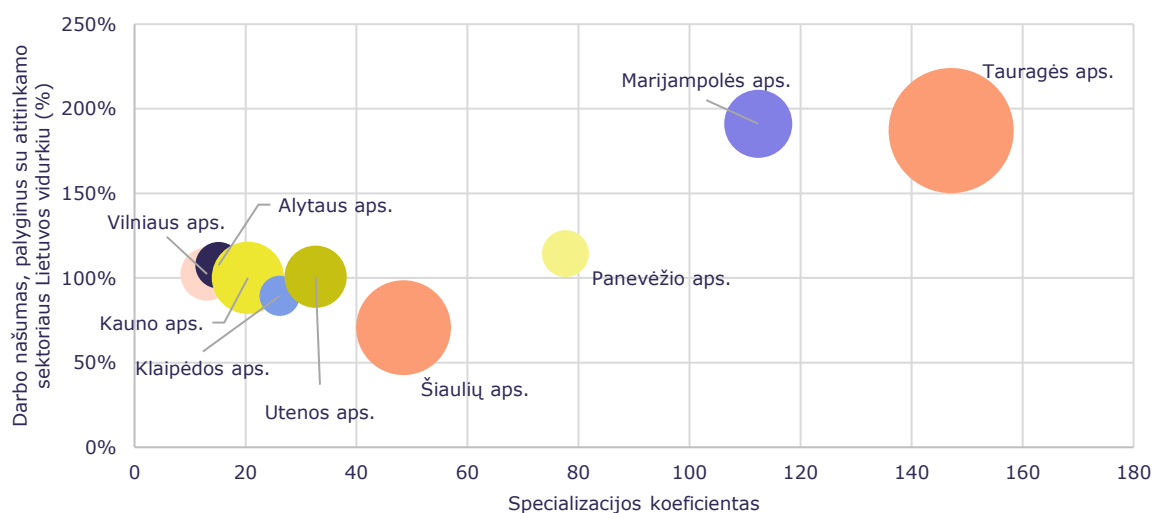
Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Beveik visais atvejais sektorių, kuriuose apskritys specializuojasi, produktyvumas [5] lenkia atitinkamo sektoriaus produktyvumą Lietuvos mastu (žr. Pav. 5 ir Lentelė 2 Priede), nors dažnu atveju nedaug. Ryškiausiai produktyvumu šalies vidurkį lenkia aukščiausią specializacijos koeficientą turinčių apskričių sektoriai - medienos pramonė Marijampolės apskrityje (191% Lietuvos produktyvumo šiame sektoriuje) bei sausumos transporto sektorius Tauragės apskrityje (187% šalies vidurkio).

[5] Šioje apžvalgoje produktyvumas arba darbo našumas skaičiuojamas kaip per metus sukuriama pridėtinė vertė, tenkanti vienam dirbančiajam.

Tai leidžia manyti, kad specializacija tam tikrose srityse padeda pasiekti aukštesnį produktyvumą jose. Taip pat ryškiau išsiskiria nemetalo mineralinių produktų gamyba (132%) ir kasybos bei karjerų eksploatavimo (128%) sektoriai Šiaulių apskrityje bei variklinių transporto priemonių ir jų dalių gamybos sektorius Panevėžio apskrityje (114% šalies vidurkio). Tuo tarpu daugelis gamybinių sektorių, ypač mažesniuose Lietuvos regionuose, atsilieka produktyvumu nuo šalies vidurkių. Tai rodo potencialą investicijoms į mažesnių apskričių gamybos sektorius, juos modernizuojant, automatizuojant gamybos linijas, plečiant eksporto rinkas ar kuriant aukštesnės pridėtinės vertės produktus.

Pav. 5 Specializacijos koeficientas ir darbo našumas aukščiausią specializacijos koeficientą turinčiame sektoriuje apskrityje palyginus su atitinkamo sektoriaus darbo našumu Lietuvoje. Burbulo dydis indikuoja sektoriaus dydį apskrityje (% nuo BVP). 2023 m.

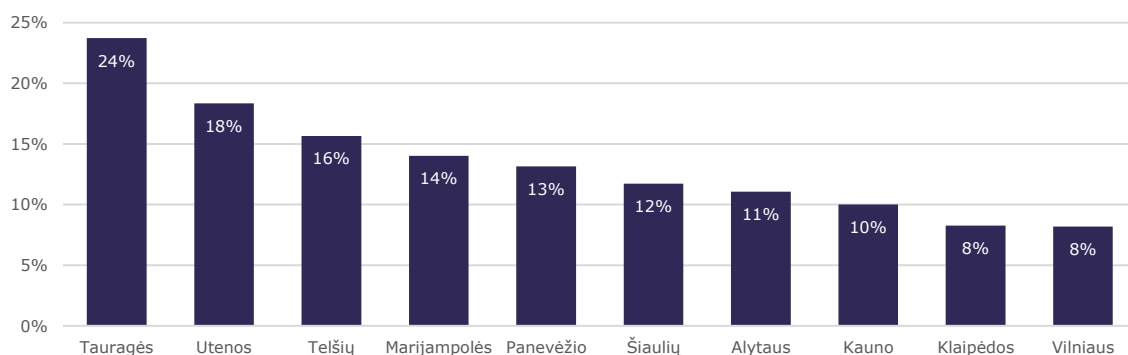

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

NB Telšių apskritis į šį grafiką neįtraukta dėl duomenų apie Kokso ir rafinuotų naftos gamybos sektoriaus kuriamą pridėtinę vertę konfidencialumo

Darbo rinkos struktūra patvirtina ankstesnes ekonominės specializacijos išvadas: regionai, kuriuose dominuoja pramonė, paprastai remiasi keliais stambiais darbdaviais, o paslaugų – įvairesnės ekonomikos – apskritys turi platesnį darbdavių sluoksnį.

Pav. 6 Dešimties didžiausių apskrities darbdavių įdarbinamų darbuotojų dalis nuo visų dirbančiųjų

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Tauragės apskrityje vos dešimt didžiausių darbdavių sutelkia beveik ketvirtadalį visų dirbančiųjų. Čia labai ryškiai dominuoja didžiosios logistikos kompanijos. Panaši, nors kiek mažesnė, koncentracija matoma Utenos, Telšių, Marijampolės ir Panevėžio apskrityse. Šios apskritys, kuriose gamyba sudaro tarp 30-60% pridėtinės vertės, išlieka smarkiai priklausomos nuo stambiausių įmonių. Kalbant apie Utenos apskritį, svarbu paminėti, kad didžiausiu apskrities darbdaviu išlieka Ignalinos atominė elektrinė, įdarbinanti per pusantro tūkstančio darbuotojų. Nors iki planuojamos AE griovimo pabaigos 2038 metais ji, tikėtina, išliks svarbiu regiono darbo rinkos žaidėju, visgi ilgalaikėje apskrities strategijoje būtina atsižvelgti į šią potencialią darbo jėgą, jos turimus įgūdžius ir galimybes persikvalifikuoti ar pritaikyti savo žinias darbo rinkoje.

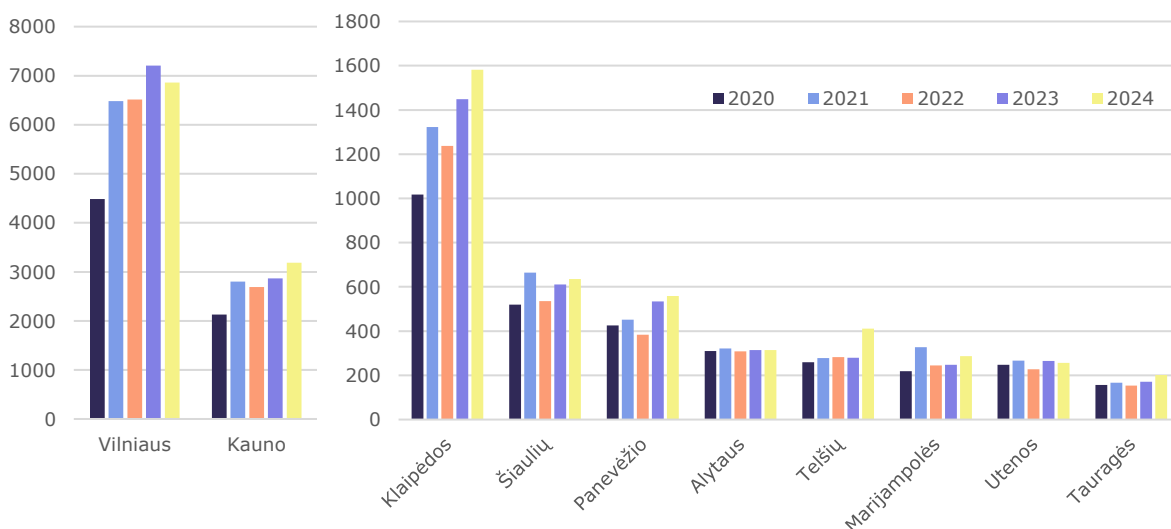
Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse dešimt stambiausių darbdavių įdarbina tik apie 8% visų darbuotojų. Tai atspindi platesnį paslaugų ir smulkesnių gamybos nišų tinklą. Diversifikuotas darbdavių laukas kuria lankstesnę ir konkurencingesnę darbo rinką.

An aerial photograph of a dark asphalt road with yellow and white lane markings, curving through a dense, lush green forest. A white car is driving on the road. The image is framed by a yellow square in the top right, a purple square in the middle right, and an orange square in the bottom left.

II. Verslo dinamika Lietuvos regionuose

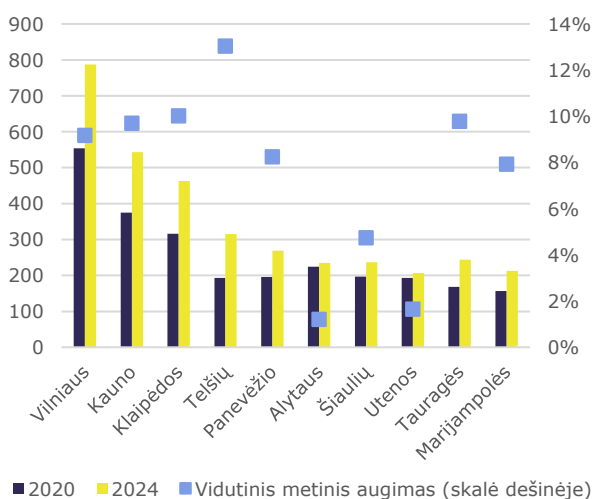
2020–2024 m. Lietuvoje fiksuotas nuoseklus verslo steigimosi augimas, tačiau reikšmingiausia tendencija – geografinės koncentracijos silpnėjimas. Nauji duomenys rodo, kad verslumas ima sparčiau plisti už sostinės ribų: anksčiau aiškiai dominavęs Vilniaus regionas 2024 m. jau nebegeneruoja daugumos šalies verslų – **pirmą kartą nuo 2021m. daugiau juridinių asmenų registruota regionuose nei sostinėje (7 431 prieš 6 862)**. Sparčiau augančiam naujų verslų skaičiui Vidurio ir vakarų Lietuvos (VVL) regione įtakos turi ir Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) finansavimo prioritetai – 2021-2027 m. periode didesnę lėšų dalis skiriama būtent VVL regionui, kas gali paskatinti verslus steigti ne sostinėje ir taip pasinaudoti finansavimo galimybėmis.

Pav. 7 Per metus įsteigtų naujų verslų skaičius apskrityse. 2020-2024

Šaltiniai: Registrų centras ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Pav. 8 Per metus naujai įregistruotų įmonių skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų. 2020-2024 m.

Vertinant verslo intensyvumą pagal naujų įmonių skaičių, tenkanti 100 tūkstančių gyventojų, Vilnius išlieka lyderiu (787), tačiau atotrūkis nuo Kauno (543) ir Klaipėdos (463) per penkerius metus reikšmingai sumažėjo. Šis rodiklis sparčiausiai auga Telšiuose, o Tauragės apskritis, nepaisant mažo absoliutaus naujų įmonių skaičiaus, rodo stabilų, dviženklį metinį augimą.

Tai leidžia kalbėti apie besiformuojančius lokalius verslumo židinius net stambios pramonės dominavimo teritorijose.

Šaltiniai: Registrų centras, Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Lentelė 1 2024 m. įregistruotų įmonių skaičius apskrityse pagal teisinę formą

	MB	UAB	IĮ	Kita
Alytaus	245	68		1
Kauno	2313	851	12	9
Klaipėdos	1194	376	7	5
Marijampolės	207	75	2	2
Panevėžio	405	146	6	2
Šiaulių	491	138	5	1
Tauragės	164	37		1
Telšių	339	67	5	0
Utenos	212	42	2	1
Vilniaus	4590	2200	36	36

MB – mažoji bendrija, UAB – uždaroji akcinė bendrovė, IĮ – individuali įmonė

Šaltinis: Registrų centras

Dominuojanti naujų įmonių teisinė forma – mažoji bendrija (MB), 2024 m. sudaranti net 71 % visų naujų registracijų. Ši verslo forma dominuoja nuo 2020 m., kada absoliučiais skaičiais pirmą kartą aplenkė naujų uždarytų akcinių bendrovių (UAB) skaičių.

Būtina pažymėti, kad mažųjų bendrijų ir mikroįmonių (iki 10 darbuotojų) dominavimas visuose regionuose kelia „augimo slenkščio“ iššūkį – pasirinkta veiklos forma ir mokestinė aplinka neskatina smulkiausių įmonių augti [6], o paskatos labai mažoms ir jaunoms įmonėms kaip tik skatina smulkius verslininkus steigti atskiras įmones papildomoms veikloms, taip išlaikant mažos įmonės statusą, galimybes pretenduoti į paramos programas jaunam verslui ir pan. Didžiausią potencialą peržengti šį augimo slenkstį turi Vilniaus, Kauno, Klaipėdos įmonės – čia daugiausiai per 2024 m. įregistruotų įmonių išaugo iki vidutinio dydžio (10–49 darbuotojų): Vilniuje metų pabaigoje buvo 44 tais pačiais metais įregistruotos vidutinės įmonės, Kaune – 32, Klaipėdoje – 27. Tai būtų tos organizacijos, kurios jau dabar indikuoja stiprų augimo potencialą, gali sėkmingai plėstis arba tapti inovatyviomis eksportuojomomis.

Žvelgiant į įmonių augimo tendencijas šiek tiek detaliau, pastebima, kad absoliuti dauguma (apie 90% visuose regionuose) įmonių per penkerių metų laikotarpį išlaikė status quo – nedemonstravo nei ryškaus augimo, nei susitraukimo, leidžiančio „persokti“ iš vienos įmonių dydžio kategorijos į kitą. Atmetus jaunesnes nei 5 metų amžiaus įmones, per 2020-2024 m. laikotarpį augimą demonstravo vos 4-7% įmonių, absoliuti jų dauguma ūgtelėjo nuo labai mažos (turinčios iki 10 darbuotojų) iki mažos (10-49 darbuotojų) įmonės statuso. Pavienės įmonės regionuose demonstravo spartesnį augimą ir sugebėjo per trumpą laikotarpį išaugti iš mažų ar net labai mažų iki vidutinių ar net didelių įmonių.

[6] World Bank (2022). Micro Enterprises and Self-employed: Tax and Regulatory Assessment <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099085002062334324/pdf/P17403105b9fdd0b085280ef6ec8857b91.pdf>

Tokiu sparčiu augimo tempu pasigirti galėjo daugiausiai transporto srities įmonės. Per tą patį laikotarpį susitraukusių įmonių dalis apskrityse svyravo apie 6%, kaip ir augimo atveju dažniausi pokyčiai čia fiksuoti tarp mažų ir labai mažų įmonių. Tokia augimo dinamika patvirtina – problema ne tiek idėjų stoka, kiek gebėjimas sėkmingai pereiti iš pradinio raidos etapo į tolimesnius, pasiekti komercinį proveržį, užsitikrinti stabilią vartotojų bazę, ieškoti eksporto rinkų, o galiausiai pasiekti brandą, stiprią tarptautinę plėtrą, investuoti į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP). [7]

Pav. 9 Apskrityse veikiančių įmonių amžiaus mediana pagal ekonominės veiklos sekcijas. 2025 m

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	P	Q	R	S
Alytaus aps.	13	10	13	13	17	10	15	11	12	11	15	18	10	9	6	18	10	13
Kauno aps.	13	16	13	13	16	8	13	10	9	10	10	12	11	9	9	15	8	12
Klaipėdos aps.	15	13	12	14	13	8	14	13	10	10	12	14	11	9	8	16	9	11
Marijampolės aps.	15	13	14	15	28	8	15	9	11	12	14	13	10	9	24	22	10	16
Panevėžio aps.	15	9	18	13	16	9	17	12	14	13	13	16	14	11	11	16	5	14
Šiaulių aps.	15	22	15	13	24	8	15	11	12	12	13	16	11	9	12	12	8	15
Tauragės aps.	13	11	14	17	23	8	15	13	10	11	21	23	12	8	9	17	6	14
Telšių aps.	15	16	13	13	18	8	16	15	12	11	11	17	11	10	14	22	9	12
Utenos aps.	13	29	13	15	20	10	15	14	9	10	21	13	10	9	13	13	6	15
Vilniaus aps.	12	3	13	8	13	9	12	11	10	8	7	11	11	10	10	16	9	11

Šaltiniai: Registrų centras ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

A – žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė, B – kasyba ir karjerų eksploatavimas, C – apdirbamoji gamyba, D – elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas, E – vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas, F – statyba, G – didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, H – transportas ir saugojimas, I – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla, J – informacija ir ryšiai, K – finansinė ir draudimo veikla, L – nekilnojamojo turto operacijos, M – profesinė, mokslinė ir techninė veikla, N – administracinė ir aptarnavimo veikla, P – švietimas, Q – žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas, R – meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, S – kita aptarnavimo veikla.

Vidutinis Lietuvoje veikiančių įmonių amžius svyruoja nuo 11,5 m. Vilniuje iki 14,9 m. Panevėžio apskrityje; medianos apskrityse telkiasi 10-13 m. diapazone. Sektorių pjūvis („šilumos“ žemėlapis) rodo, kad vyriausios įmonės dominuoja komunalinių paslaugų sektoriuose; transporto, įrenginių remonto ir pagrindinės pramonės šakos daugelyje regionų turi vyresnį nei 20 m. medianinį amžių, o IT, kūrybinės ir profesinės paslaugos – jaunesnės nei 10 m.

[7] Churchill, N. C., & Lewis, V. L. (1983). The five stages of small business growth. Harvard Business Review. <https://hbr.org/1983/05/the-five-stages-of-small-business-growth>

Lietuvos regionų verslumo žemėlapis 2024 m. yra gerokai gyvesnis nei prieš penkerius metus. Verslų kūrimas pamažu tampa ne vien sostinės prerogatyva – Kaunas, Klaipėda ir net mažesnės pramoninės apskritys demonstruoja spartų augimą. Tačiau tvarus inovacijų proveržis reikalauja ne tik kiekybės, bet ir struktūrinės brandos – būtina užtikrinti, kad smulkūs verslai turėtų aiškų ir motyvuotą kelią augimui, orientuotą į eksporto rinkų paieškas, MTEP investicijas ir spartų produktyvumo augimą.

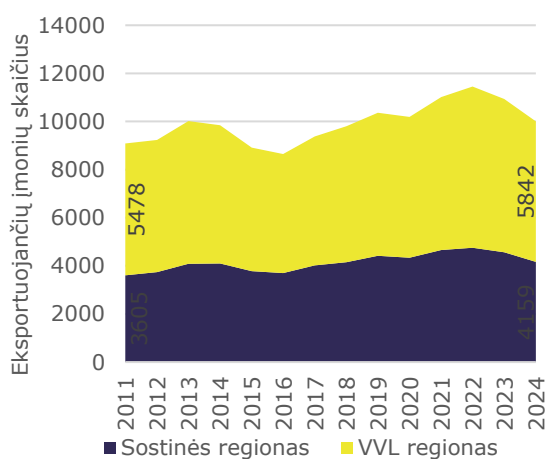
III. Prekių eksporto mastai ir profiliai

*Paslaugų eksporto duomenys apskričių lygmeniu nėra teikiami. Šioje dalyje aptariami skaičiai lyginami su atitinkamos apskrities visų prekių (be paslaugų) eksporto verte.

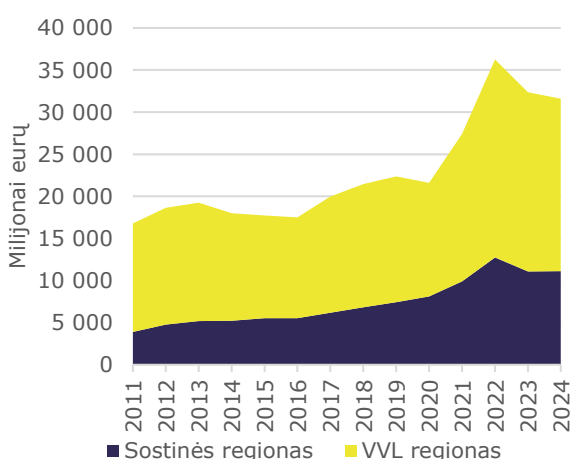

Per dešimtmetį prekes eksportuojančių įmonių skaičius šalyje iš esmės nepakito ir 2024 m. siekė 10 tūkst. Sostinės regionas išlieka eksportuojančių įmonių centru – čia veikia 42% visų šalies eksportuojančių įmonių (neskaitant paslaugų). Visgi eksportuojamos produkcijos vertė Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas (VVL) smarkiai lenkia sostinę – 2024 m. 65% viso Lietuvos prekių eksporto keliavo iš VVL regiono (vertinant tik lietuviškos kilmės eksportą, VVL dalis siekė net 76%). Tai indikuoja, kad nors Vilniaus apskrityje veikia daug eksportuojančių įmonių, jos kur kas dažniau yra smulkesnės, eksportuoja nišinius produktus, eksporto mastai nėra tokie dideli kaip pramoninių lyderių regionuose. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad Vilniaus apskrityje itin svarbų vaidmenį eksporto struktūroje atlieka paslaugų eksportas, neįtrauktas į prekių eksporto statistiką.

Pav. 10 Eksportuojančių įmonių skaičius Sostinės regione ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. 2011-2024 m.

Pav. 11 Eksporto vertė Sostinės regione ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regione. 2011-2024 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Trijų svarbiausių eksportuojamų produktų dalis bendrajame regiono prekių eksporte svyruoja nuo 33 % (Vilniaus apskrityje) iki 87 % (Telšių apskrityje). Didžiausią koncentraciją Telšių apskrityje lemia naftos perdirbimo produktai – vien mineralinio kuro, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktų eksportas 2024 m. viršijo 4 mlrd. EUR ir sudarė 80% viso apskrities eksporto. Tauragės apskrities eksporto krepšelyje dominuoja pienas ir jo produktai (83 mln. EUR arba 24% apskrities prekių eksporto), įvairūs kiti maisto produktai (76 mln. EUR arba 22% apskrities prekių eksporto).

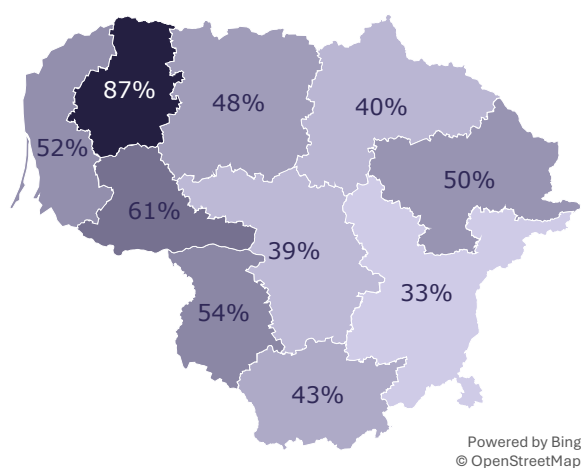
Marijampolės apskrities eksporto struktūroje svarbiausią vaidmenį atlieka mediena ir jos dirbiniai (214 mln. EUR arba 27% apskrities prekių eksporto), baldų (111 mln. EUR, 14%) eksportas. **Klaipėdos** apskrityje 20% prekių eksporto sudaro plastikų ir jų dirbinių (805 mln. EUR) eksportas, dar 16% sudaro tabako ir jo gaminių (637 mln. EUR) eksportas. Šiaulių apskrityje dominuoja baldų (275 mln. EUR arba 22% viso apskrities prekių eksporto) bei medienos ir jos gaminių (181 mln. EUR 14%) eksportas. 22% **Utenos** apskrities eksporto sukuria mėsos pramonė (133 mln. EUR). **Alytaus** apskrities eksporte dominuoja mediena ir medienos produktai (103 mln. EUR arba 20% apskrities prekių eksporto) bei baldai (80 mln. EUR arba 15%).

Mažesnę dalį bendroje apskrities prekių eksporto struktūroje top 3 eksportuojami produktai sudaro sostinės regione, taip pat Kauno ir Panevėžio apskrityse, kas rodo įvairesnį eksportuojamų gaminių krepšėlį šiose apskrityse.

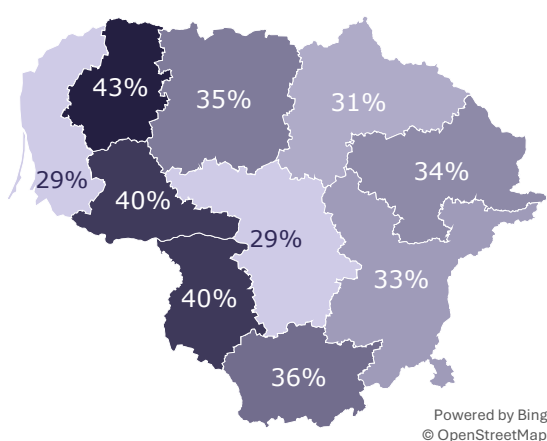
Panevėžio ir Kauno apskrityse didžiausią dalį sudaro elektronikos prekių eksportas (Panevėžio apskrityje 304 mln. EUR arba 17%, Kauno – 757 mln. EUR arba 15%). Tarp ryškiausių elektros įrangos ir automobilių elektronikos eksportuotojų būtų galima išskirti Kauno rajone veikiančią UAB „Hella Lithuania“, Panevėžyje įsikūrusias UAB „PKC Group Lithuania“ ir UAB „Harju Elekter“. Viešos eksportuotojų duomenų bazės B2Lithuania duomenimis, eksportas sudaro 100% šių įmonių apyvartos, produkcija keliauja į Skandinaviją, Prancūziją, Lenkiją ir kitas šalis.

Vilniaus apskrityje dominuoja įvairūs chemijos produktai (601 mln. EUR arba 12% apskrities prekių eksporto) bei optikos, fotografijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai (581 mln. EUR arba 12%). Čia veikia tokios chemijos ir biotechnologijų lyderės kaip UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“, vystanti, gaminanti ir plačiai eksportuojanti produktus gyvybės mokslų tyrimams ir diagnostikai, ar UAB „Teva Baltics“, kurianti ir gaminanti prieinamus aukštos kokybės generinius vaistus, inovatyvius specialiuosius vaistus ir vaistų veikliąsias medžiagas. Taip prie apskrities eksporto svariai prisideda tokios elektronikos ir optikos prietaisų gamybos kompanijos kaip UAB „Teltonika Telematics“ (ir visa „Teltonika“ įmonių grupė, siūlanti unikalius daiktų interneto („Internet of Things“) sprendimus, užimančius lyderiaujančias pozicijas tarptautiniu mastu) ar UAB „Light Convesion“, kurianti ir gaminanti ultratrumpųjų impulsų lazerius bei optinius parametrinius stiprintuvus ir įsitvirtinusi kaip viena iš šios srities pasaulinių lyderių.

Pav. 12 Top 3 eksportuojamų produktų dalis visame apskrities prekių eksporte. 2024 m.

Pav. 13 Top 3 eksporto partnerių dalis bendroje apskrities eksporto struktūroje. 2024 m.

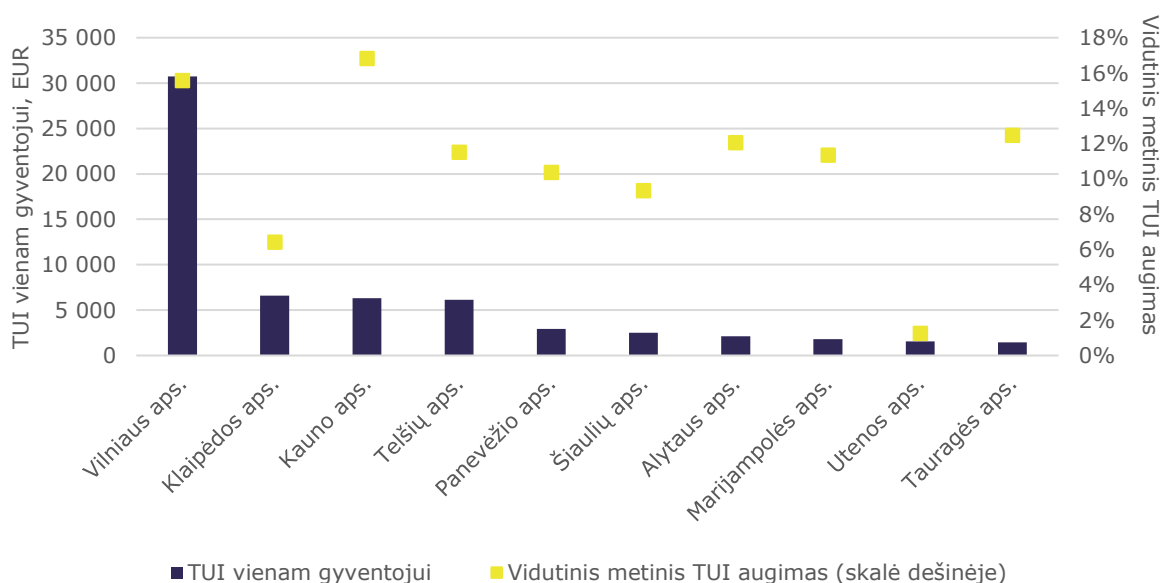

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

2024 m. didžioji dalis apskričių vis dar remiasi **kaimyninėmis rinkomis** (Vokietija, Lenkija, Latvija), tačiau –matyti ir stiprėjančių naujų krypčių. Pavyzdžiui Panevėžio apskrities eksporto partnerių struktūroje savo pozicijas dar tvirčiau užsitikrina Švedija – į šią šalį 2024 m. buvo eksportuota 11% viso apskrities prekių eksporto, reikšmingiausią dalį (beveik 120 mln. EUR) sudarė elektronikos prekės. Švedija iškopė ir į Utenos apskrities eksporto partnerių trejetuką – 9% 2024 m. iš Utenos apskrities eksportuotų produktų keliavo į šią šalį (daugiausiai – mėsos gaminiai ir subproduktai).

Nyderlandų vaidmuo Lietuvos regionų eksporto struktūroje taip pat pastebimai išaugo – ši šalis tapo pagrindine Klaipėdos apskrities prekių eksporto kryptimi (iš čia daugiausiai eksportuojamas tabakas ir jo gaminiai – 2024 m. jų eksportas į Nyderlandus siekė 237 mln. EUR), užima tvirtas pozicijas Tauragės (18 mln. EUR vertės medienos ir jos produktų, 7 mln. EUR pieno ir pieno produktų), Telšių (622 mln. EUR mineralinio kuro ir jo distiliavimo produktų) ir Vilniaus (įvairūs chemijos produktai už 137 mln. EUR) apskričių pagrindinių eksporto partnerių topuose. Vilniaus apskrities svarbiausiomis eksporto partnerėmis išlieka Jungtinės Amerikos Valstijos, į kurias eksportuojama 13% viso lietuviškos kilmės prekių eksporto, daugiausiai 2024 m. į JAV eksportuota įvairių chemijos produktų (294 mln. EUR), taip pat optikos, fotografijos, medicinos arba chirurgijos prietaisų ir aparatų (112 mln. EUR).

Pav. 14 Tiesioginės užsienio investicijos (TUI), tenkančios vienam gyventojui, 2023 m. pabaigai ir TUI pokyčio dinamika per 2019-2023 m.

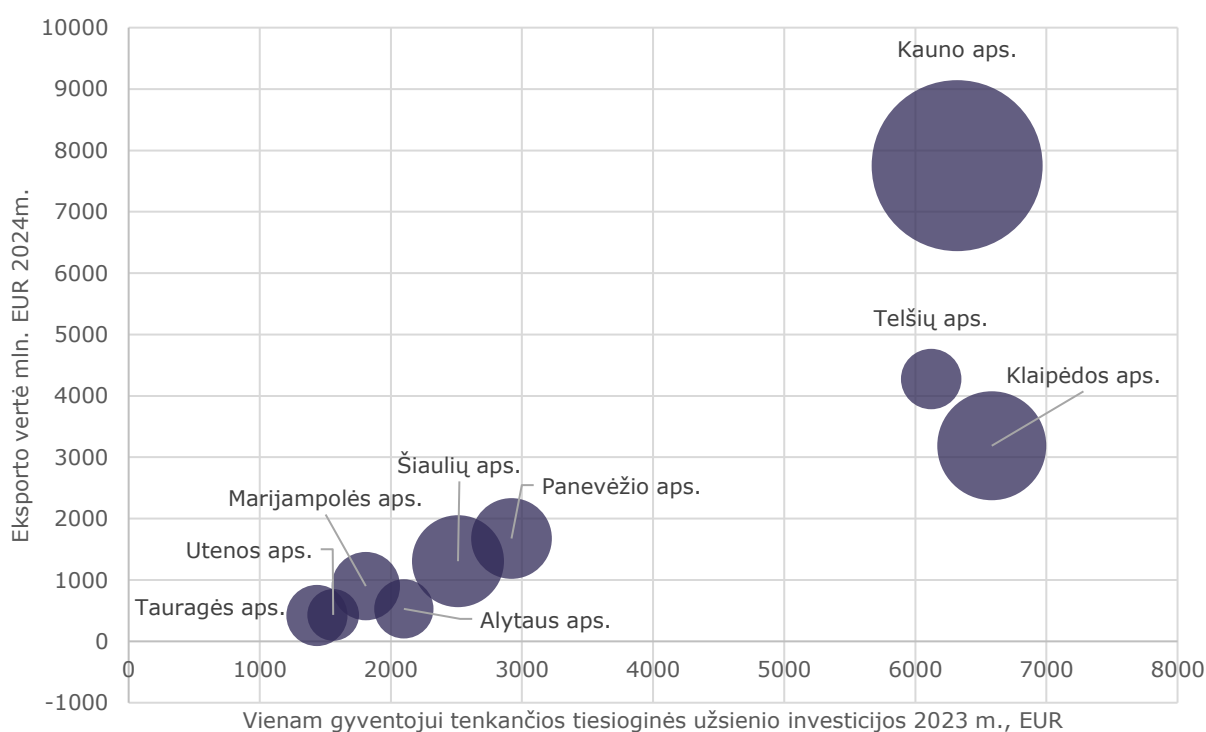

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Sostinės regionas išlieka pačiu svarbiausiu tiesioginių užsienio investicijų (TUI) traukos centru Lietuvoje – 2023 m. pabaigai Vilniaus apskrčiai teko daugiau kaip trys ketvirčiai visų šalies pritrauktų TUI.

Per 2019-2023 m. į Vilniaus apskritį pritraukiamų TUI vertė augo vidutiniškai po 16% per metus, ir pagal šį rodiklį nusileido tik Kauno apskrčiai, fiksuusiai 17% vidutinį metinį augimą. Pagal TUI tenkančias vienam gyventojui šalia didžiųjų miestų – Kauno ir Klaipėdos – rikiuojasi ir Telšiai, pritraukiantys augančias užsienio investicijas į apdirbamosios gamybos sektorius, ypač naftos perdirbimą ir jos produktų gamybą, kadangi ten veikia stambi užsienio kapitalo naftos perdirbimo įmonė Orlen. Kitos apskritys, nors ir demonstruoja nuoseklų augimą, išlieka mažai patrauklios užsienio investuotojams, o investicijos daugiausiai keliauja į žemos pridėtinės vertės pramonės ar statybų sektorius.

Pav. 15 2023 m. vienam gyventojui tekusios tiesioginės užsienio investicijos ir jų sąsaja su 2024 m. eksporto verte (Y ašis) bei eksportuojančių įmonių skaičiumi (burbulo dydis) Vidurio ir vakarų Lietuvos regione

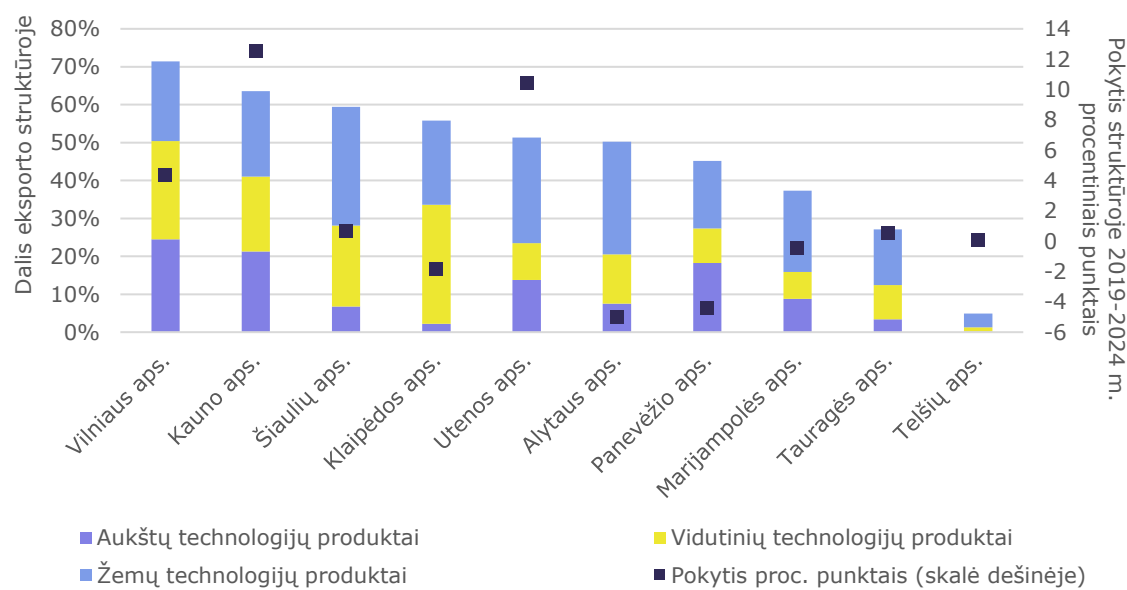

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Visgi užsienio investicijos prisideda ne tik prie apskrities ekonominės raidos, bet turi ir pastebimą įtaką tolimesniam eksporto apimčių augimui. Į gamybą Lietuvos regionuose investuojančios užsienio kompanijos siekia čia sukurtą produkciją realizuoti ne tik vietos rinkai, bet ir eksportuoti į kitas regiono valstybes. [9] Visgi dėl dominuojančių investicijų į mažesnės pridėtinės vertės gamybos sektorius mažesniuose Lietuvos regionuose, matome lėtai kintančią eksportuojančių įmonių dinamiką, o eksporto vertė, nors ir nuosekliai auganti, nespėja vyti didžiųjų apskričių, kuriose vis didesnę dalį užima aukštos pridėtinės vertės aukštųjų technologijų eksportas (žr. Pav. 16).

[9] Riker, D., & Wickramarachi, H. (2020). A Review of Economic Literature on Foreign Direct Investment. United States International Trade Commission, Office of Economics Working Paper https://www.usitc.gov/publications/332/working_papers/a_review_of_economic_literature_on_foreign_direct_investment_04-30-20.pdf

Pav. 16 Aukštų, vidutinių ir žemų technologijų produktų dalis apskričių eksporto struktūroje 2024 m. ir aukštų technologijų produktų pokytis struktūroje (procentiniais punktais) per 2019-2024 m.

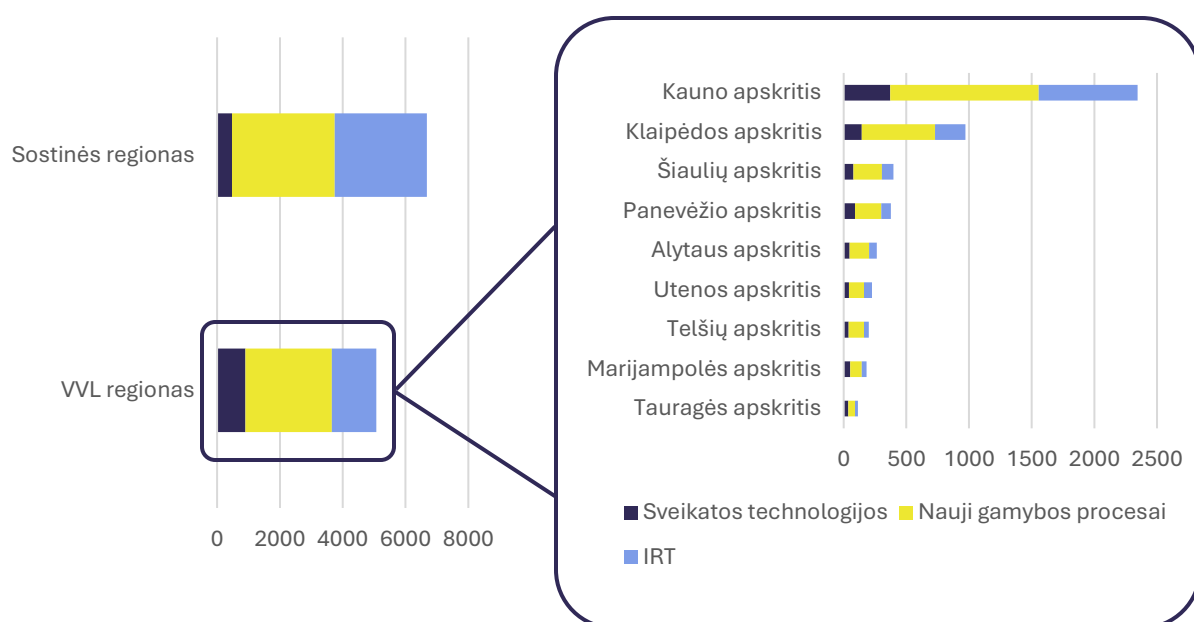
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

IV. Sumanioji specializacija ir inovacijos regionuose

2021-2027 m. ES finansavimo periodu, investicijos į MTEPI (sumaniosios specializacijos) prioritetus yra skirstomos dviem regionams: Sostinės ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos regionui (VVL regionas). Skirstant finansavimą didesnis dėmesys skiriamas smarkiau nuo ES vidurkio atsiliekančiam VVL regionui, todėl Sostinės regionui skirtos finansavimo apimtys yra ženkliai mažesnės nei VVL regionui. Sostinės regione į MTEPI prioritetus per Inovacijų agentūros vykdomas priemones investuoti 12 mln. EUR. Beveik 6 mln. EUR skirti „Naujų gamybos procesų ir technologijų“ prioritetui, 3 mln. EUR – „Informacijų ir ryšių technologijų“ prioritetui ir 3 mln. EUR – „Sveikatos technologijų ir biotechnologijų“ prioritetui.

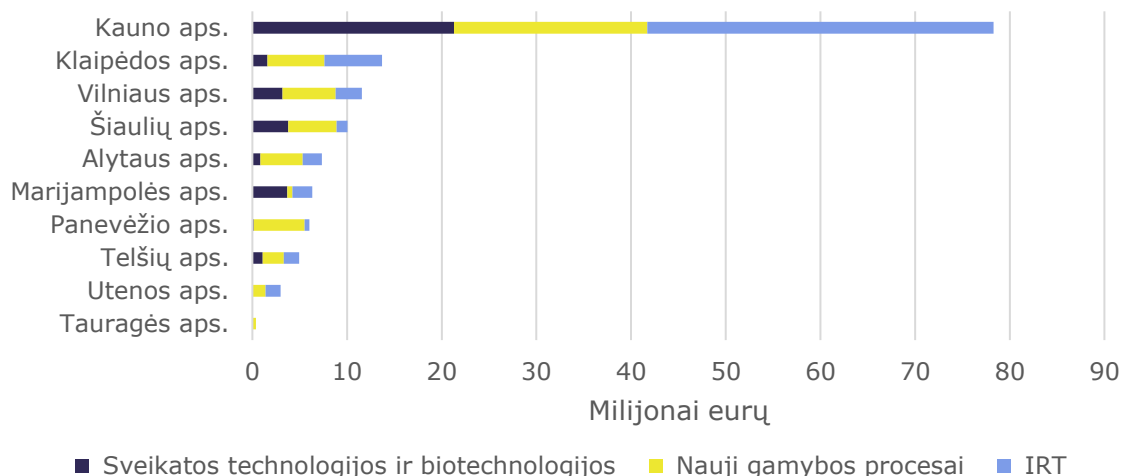
Pav. 17 Sumaniosios specializacijos įmonių skaičius 2025 m. pradžioje apskrityse

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

VVL regione MTEPI prioritetų plėtrai per Inovacijų agentūros administruojamas priemones skirta 130 mln. EUR. Ženkliai išsiskiria Kauno apskritis, sutelkusi per 78 mln. EUR investicijų. Šioje apskrityje daugiausiai, beveik 37 mln. EUR investicijų pritraukė „Informacijos ir ryšių technologijų“ prioritetas, tuo tarpu „Nauji gamybos procesai medžiagos ir technologijos“ bei „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“ prioritetai sulaukė panašių investicijų apimčių: atitinkamai 20 mln. EUR ir 21 mln. EUR. Didžiojoje daugumoje apskričių investicijų apimtimis lyderis prioritetas „Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos“. Panevėžio apskrityje ši dalis yra didžiausia, t. y. beveik 90% viso apskrities finansavimo atiteko prioritetui „Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos“. Šiuo atžvilgiu išsiskiria tik Marijampolės apskritis - čia daugiausia finansavimo sulaukė prioriteto „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“ projektai.

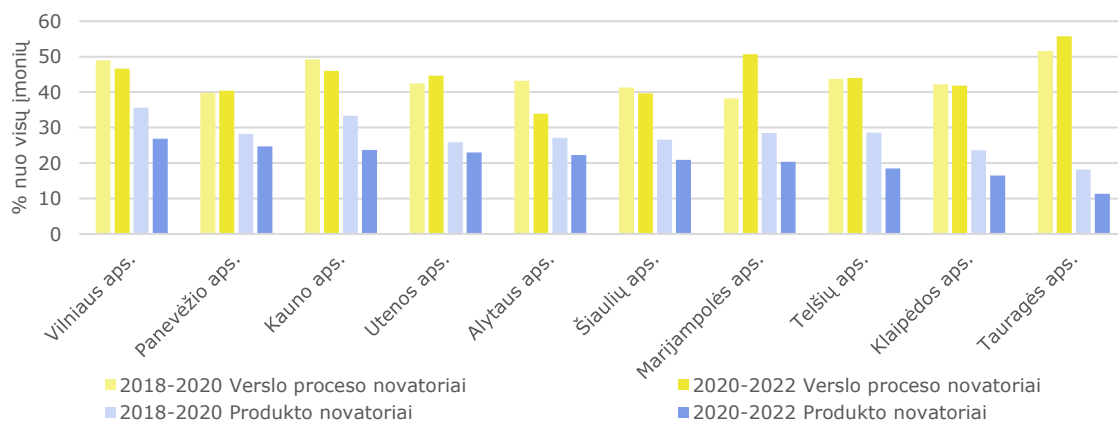
Pav. 18 MTEPI prioritetams skirtas finansavimas per Inovacijų agentūros vykdomas priemones pagal apskritis. 2021-2025 m.

Šaltinis: Inovacijų agentūra

Valstybės duomenų agentūros atliekamo verslo inovacinės veiklos tyrimo duomenys rodo, kad inovacinė veikla Lietuvos įmonėms pamažu tampa būtina sąlyga veiklos efektyvinimui ir produktyvumo augimui. Tiesa, investicijos į verslo procesus išlieka didesnės verslo dalies prioritetu – 2020-2022 m. 45% įmonių diegė įvairius prekių gaminto ar paslaugų teikimo ir informacijos apdorojimo ar pateikimo metodus. Tuo tarpu investicijos į produkto inovacijas išlieka žemesniame lygyje – apžvelgiamu laikotarpiu tokių įmonių šalyje buvo apie penktadalį. Daugiausiai produkto novatorių fiksuojama Vilniaus apskrityje (27%), nedaug atsilieka Panevėžio (25%) bei Kauno (24%) apskritys (žr. Pav. 19). Mažiausiai produkto novatorių veikė Tauragės apskrityje (11%), tačiau čia veikė didžiausias procentas į proceso inovacijas investavusių įmonių – net 56%. Tokia tendencija gali būti susijęs su itin stambiu transporto ir logistikos paslaugų sektoriumi apskrityje, skatinančiu įmones investuoti į savo vidinius procesus, auginti darbo našumą ir didinti konkurencingumą.

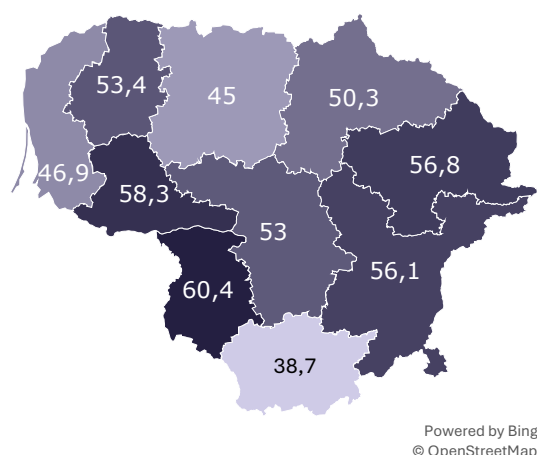
Pav. 19 Įmonės, diegusios inovacijas. 2018-2020 ir 2020-2022 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

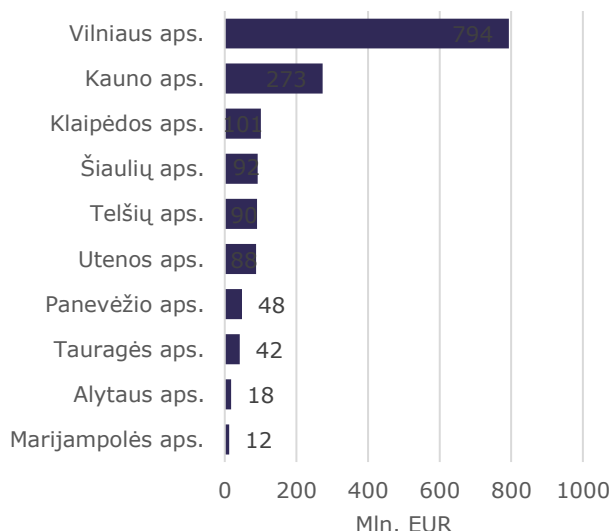
Analizuojant pagal ekonomines veiklas, didžiausia inovacinių įmonių koncentracija yra kompiuterių, elektroninių ir optinių gaminių, elektros įrangos bei kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyboje. Net 83 proc. šias veiklas vykdančių šalies įmonių diegia inovacijas. Paslaugų sektoriuje didžiausia inovatyvių įmonių dalis fiksuojama mokslinių tyrimų ir taikomojoje veikloje, kur siekia 85 proc. Taigi galima matyti, kad aukštųjų technologijų gamybos ir daug žinių reikalaujančių paslaugų veikloms priskiriamos įmonės yra itin glaudžiai susijusios su inovacine veikla.

Pav. 20 Inovacinių įmonių dalis nuo visų apskrities įmonių. 2020-2022 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

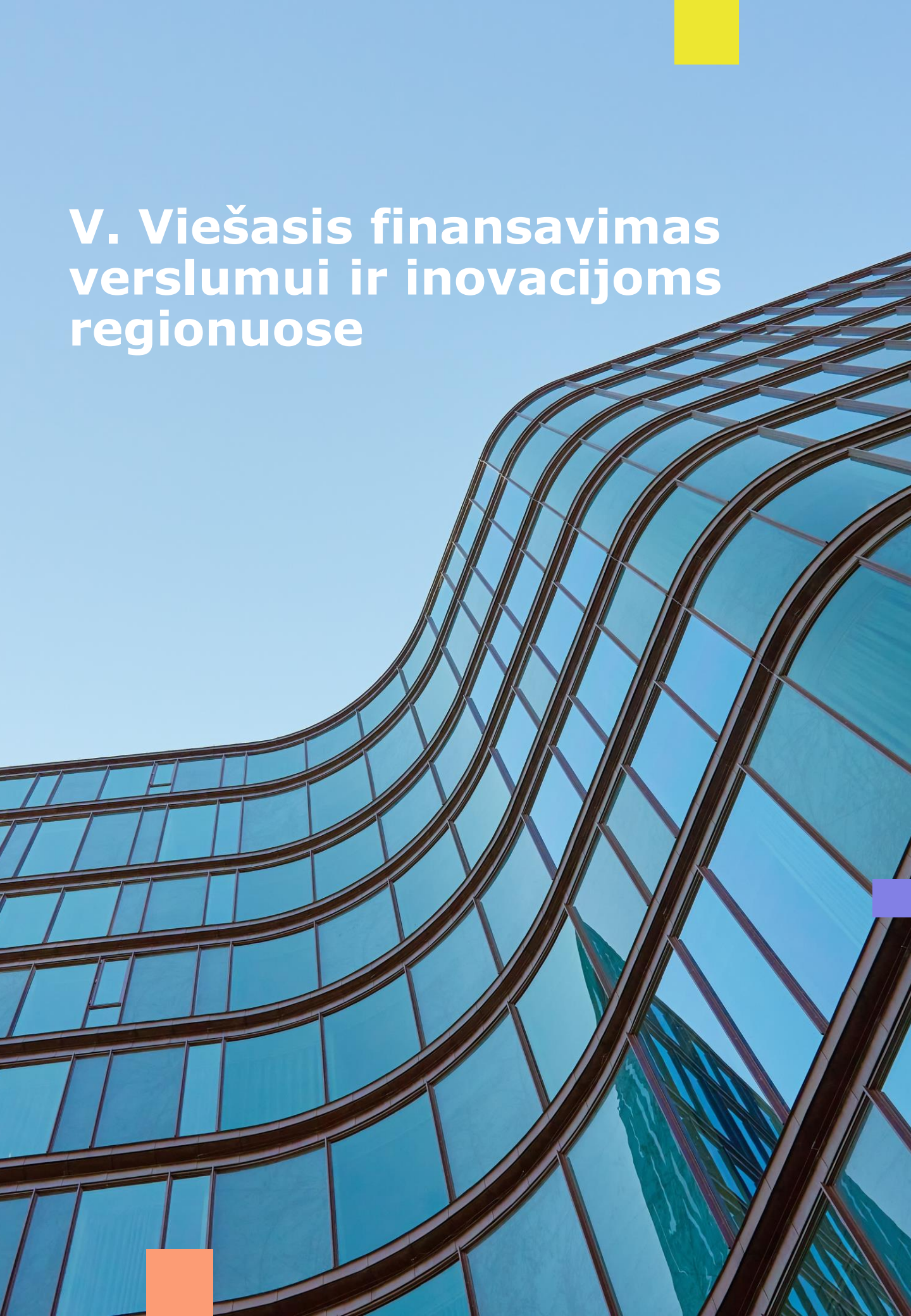
Pav. 21 Įmonių išlaidos inovacinei veiklai. 2022 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra

Didžiausia inovacinių įmonių koncentracija 2020-2022 m. buvo Marijampolės (60 proc.), o mažiausia – Alytaus (39 proc.) apskrityje. Vilniaus apskrityje inovacines veiklas vykdo 56 proc. įmonių (žr. Pav. 20). Visgi nepaisant didelės inovacinių įmonių koncentracijos, Marijampolės apskrities įmonių išlaidos inovacinei veiklai buvo žemiausios tarp visų Lietuvos apskričių ir siekė vos 12 mln. EUR (žr. Pav. 21).

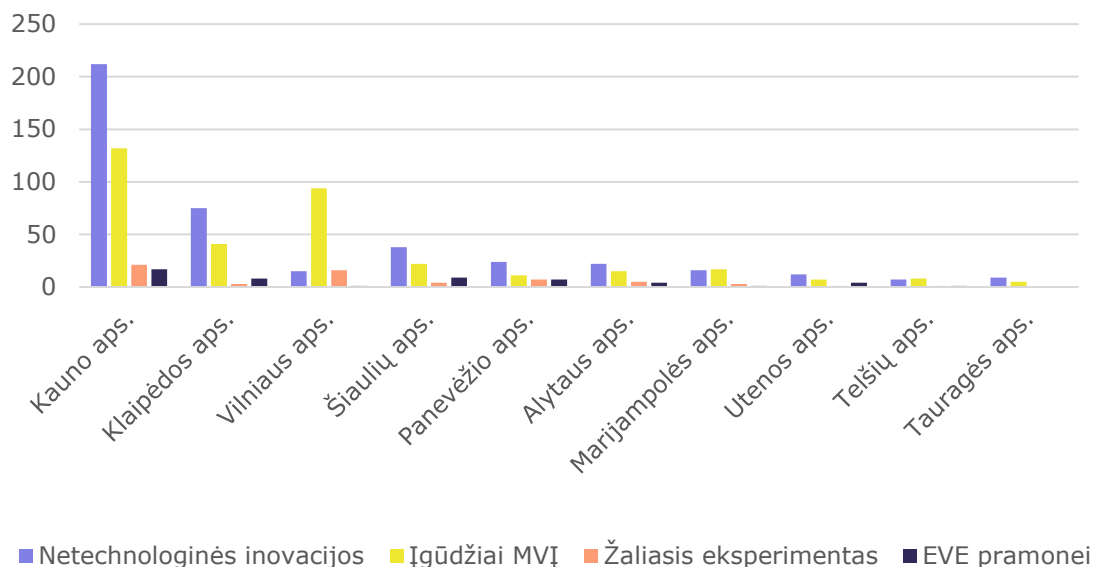
Didžiausias inovacijų vystymo galimybes demonstruoja didelės – daugiau nei 250 darbuotojų turinčios – įmonės, iš kurių net 93 proc. 2020-2022 metais vykdė inovacines veiklas. Tarp vidutinio dydžio bendrovių (50-249 darbuotojų), inovacijas vystančiųjų dalis siekė 73 proc., o tarp mažų įmonių (10-49 darbuotojai) – nesudarė nė pusės (45 proc.).

V. Viešasis finansavimas verslumui ir inovacijoms regionuose

Formuojant 2021-2027 m. Europos Sąjungos finansinę perspektyvą Lietuvos teritorija buvo padalinta į Sostinės bei Vidurio ir vakarų Lietuvos (VVL) regionus, būtent į pastarąjį nukreipiant daugiau šio finansinio periodo investicijų. Verslui skirtų finansavimo projektų, kurių kvietimai baigėsi 2024 m., duomenys taip pat rodo, kad Vilniaus apskrčiai tenka mažiau finansuotų projektų, nors bendra gauta finansavimo suma atsilieka tik nuo Kauno apskrities.

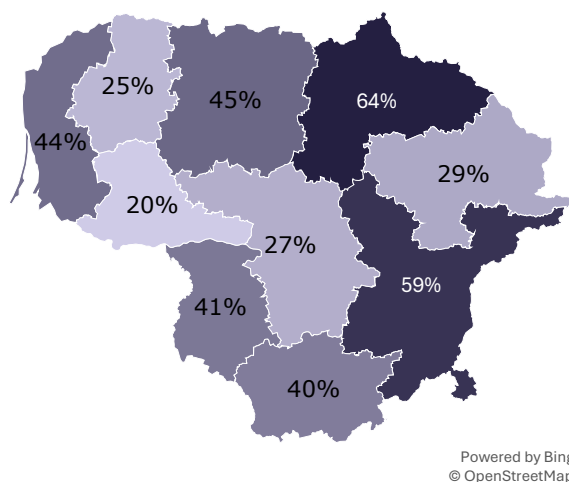
Pav. 22 Paraiškų skaičius pagal 2024 m. pasibaigusius kvietimus apskrityse

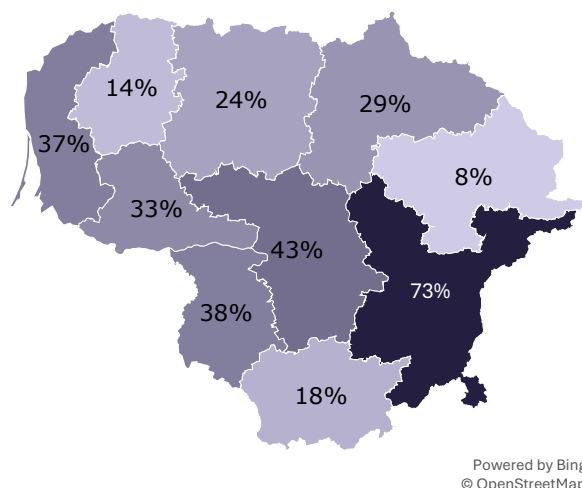
Šaltinis: Inovacijų agentūra

VVL regione 2024 m. daugiausiai susidomėjimo sulaukė netechnologinių inovacijų bei įgūdžių mažose ir vidutinėse įmonėse (MVĮ) skatinimui skirti kvietimai. Sėkmingų (t. y. finansavimą gavusių) paraiškų dalis apskrityse labai smarkiai varijuoja: tarp 20% ir 64% įgūdžių MVĮ kvietime ir 8% ir 73% netechnologinių inovacijų kvietime. Galima pastebėti, kad mažesnėse apskrityse sėkmingų paraiškų dalis pastebimai mažesnė lyginant su didžiosiomis. Matant, kad Utenos, Telšių, Tauragės apskritys demonstravo ir mažiausią susidomėjimą atitinkamais kvietimais (žr. pav. 22), galima daryti prielaidą, kad mažesnę finansavimą gavusių paraiškų dalį lemia prastesnė pačių paraiškų kokybė, nes smulkus verslas turi mažiau įgūdžių ir patirties rengiant paraiškas ES finansavimui gauti, regione mažiau galimybių gauti kvalifikuotą pagalbą rengiant tokias paraiškas arba įmonės neturi pakankamai lėšų tokių specialistų pasitelkimui.

Pav. 23 Finansavimą gavusių įmonių dalis kvietime „Įgūdžiai MVĮ“

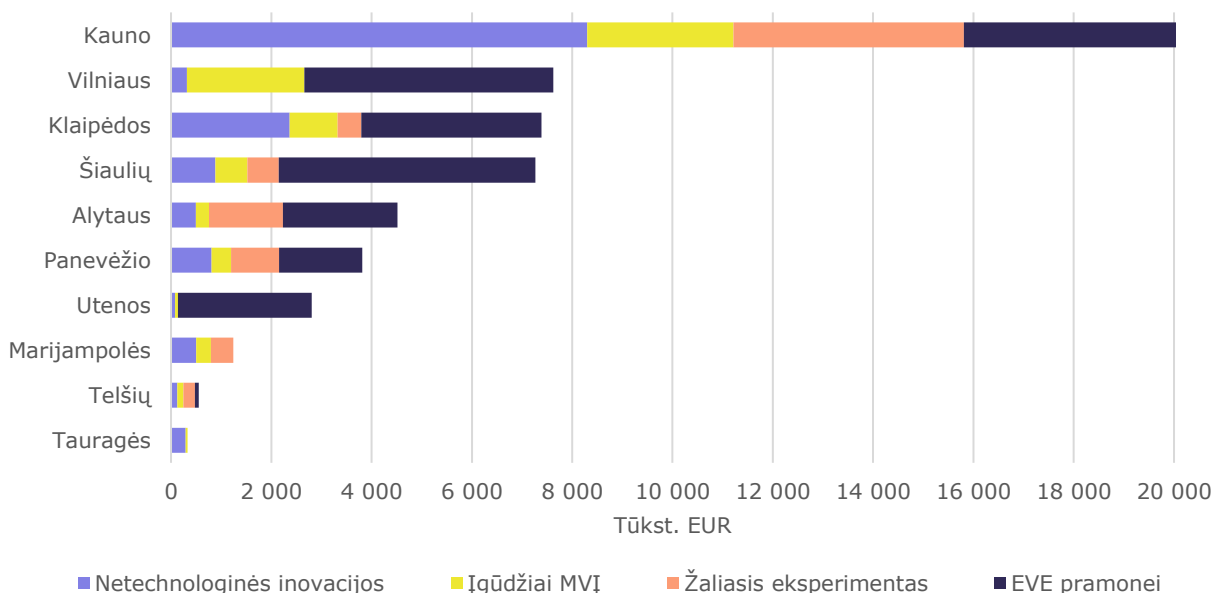
Pav. 24 Finansavimą gavusių įmonių dalis kvietime „Netechnologinės inovacijos“

Šaltinis: Inovacijų agentūra

Žiūrint į bendrą suteiktą finansavimą, matomas labai ryškus Kauno apskrities dominavimas. Daugiau kaip trečdalis finansavimo teko netechnologinių inovacijų plėtrai regione. Nepaisant aukšto sėkmingų kvietimų procento, Vilniaus apskritis sulaukė ženkliai mažesnio finansavimo, o daugiau kaip pusė apskričiai skirtą finansavimo teko energijos vartojimo efektyvumui pramonėje (EVE pramonei) didinti. Energijos vartojimo efektyvinimui daugumoje apskričių buvo gauta didžiausia finansavimo dalis – daugiau kaip pusė paramą gavusių įmonių yra vidutinės arba stambios gamybinės įmonės, veikiančios energetiškai intensyviuose sektoriuose, tokiuose kaip plastikų, metalų ar baldų gamyboje.

Pav. 25 Finansuojama sutarčių suma pagal 2024 m. pasibaigusius kvietimus apskrityse

Šaltinis: Inovacijų agentūra

Į inovacijų diegimą orientuotas kvietimas buvo populiariausias daugumoje apskričių, iš sėkmingų paraiškų dalies taip pat matome, kad konkurencija į finansavimo priemonę buvo didelė. Tarp finansavimą gavusių dominuoja mažos (43%) ir vidutinės (36%) įmonės. Labai mažos įmonės sudaro vos 19% visų netechnologinių inovacijų diegimui ir įgūdžių MVĮ skirtų finansavimo projektų.

Apibendrinimas ir rekomendacijos

- Telšių, Panevėžio, Utenos ir Marijampolės apskritys išsiskiria stipriu gamybos sektoriaus dominavimu ekonominėje struktūroje. Nors pramonė šiuose apskrityse kuria daugiau kaip trečdalį viso apskrities BVP, dominuojantys sektoriai dažniausiai yra žemės ūkio pridėtinės vertės - maisto produktų gamybos, medienos, baldų gamybos. Aukštesnė pridėtinė vertė gali pasigirti Panevėžio apskrityje svarbų vaidmenį atliekantis variklinių transporto priemonių ir jų dalių gamybos sektorius bei rafinuotų naftos produktų sektorius Telšių apskrityje. Svarbiausiuose specializacijos sektoriuose apskritys demonstruoja šiek tiek aukštesnį produktyvumą, lyginant su šalies vidurkiu, tačiau galima pastebėti, kad žemės ūkio pridėtinės vertės sektoriai (pvz. maisto pramonė) produktyvumu nedaug lenkia Lietuvos vidurkį net ir esant stipriai sektoriaus specializacijai regione. Visgi net tokie tradiciniai pramonės sektoriai gali būti gerokai produktyvesni, ką rodo ne tik kitų ES šalių produktyvumo rodikliai (žr. Priedai Pav. 27), bet ir Marijampolės apskrities medienos pramonės produktyvumo rodikliai, beveik dvigubai lenkiantys sektoriaus vidurkį šalyje. **Norint geriau išnaudoti apskričių specializaciją žemės ūkio pridėtinės vertės sektoriuose, būtina auginti jų produktyvumą, investuojant į gamybos automatizavimą, geresnį procesų valdymą, skatinti naujų eksporto rinkų paiešką ir plėtrą. Pakėlus šių pagrindinių apskrities įmonių produktyvumą, jų darbuotojų įgyta perkamoji galia didintų paklausą ir kitoms prekėms bei paslaugoms regione ir skatintų jų plėtrą.**
- Regionai, kurie specializuojasi sausumos transporto srityje (Tauragė, Marijampolė) pasižymi santykinai žemesniu BVP viename gyventojui. Jiems taip pat būdinga gana didelė didžiausių darbdavių koncentracija, kas reiškia, kad regiono gyventojams nelabai yra iš ko rinktis ieškant darbo. Bendradarbiaujant su lyderiaujančiu verslu apskrityse būtų verta aktyviau skatinti vertikalią integraciją, stiprinti aukštesnės pridėtinės vertės sektorius, galinčius teikti paslaugas ar kurti produktus regione jau stipriai įsitvirtinusiame transporto sektoriui.
- Alytaus apskričiai, kuri neturi ryškios specializacijos, verta atrasti produktyviausius ir daugiausiai potencialo turinčius sektorius ir juos aktyviai stiprinti. Taip pat geriau išnaudoti Alytaus pramonės parką, pritraukiant naujas investicijas, toliau stiprinti turizmo, sveikatinimo ir rekreacijos sektorius.
- Verslų kūrimasis regionuose išlieka aktyvus, 2024 m. VVL regionas naujų verslų skaičiumi netgi aplenkė Sostinės regioną (tiesa, tam įtakos galėjo turėti ir ESIF finansavimo prioritetai, nukreipti į VVL regioną). Visgi toliau stebimos verslų smulkėjimo tendencijos, MB tampa ryškiai dominuojančia verslo forma. Tiek verslo formos pasirinkimas, tiek mokestinės paskatos bei pagalbos smulkiam ir vidutiniam verslui priemonės neskatina įmonių augti - per penkerius metus augimą fiksavo vos vidutiniškai 5% verslų, dauguma jų ūgtelėjo nežymiai - iš labai mažų į mažas įmones.

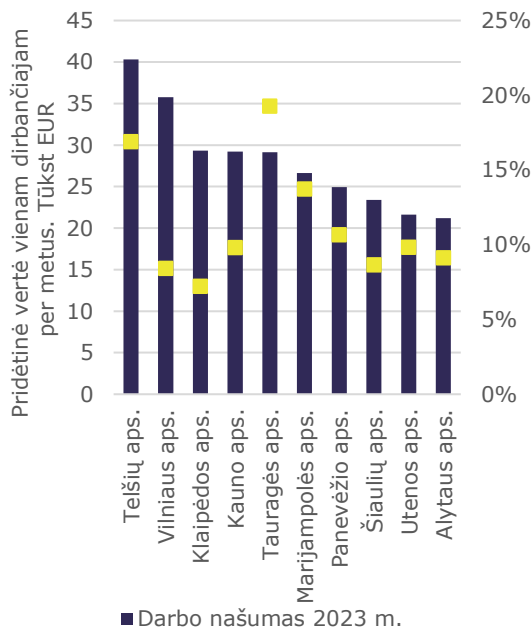
- Neperžengdamos augimo slenksčio mažos ir vidutinės įmonės užstringa žemo produktyvumo, nepakankamų investicijų ir stagnacijos spąstuose. Norint stiprinti regionų ekonomikas, auginti produktyvumą ir stiprinti ekonominį atsparumą **svarbu peržiūrėti galiojančias paskatas smulkiam ir vidutiniam verslui ir įvertinti jų įtaką verslo smulkėjimo tendencijoms**. Verta ieškoti didelį potencialą proveržiui turinčių verslų, skatinti jų augimą, spartesnį produkto komercializavimą ir išvedimą į eksporto rinkas.
- Lietuvos prekių eksporto struktūroje VVL regiono svarba išlieka reikšminga, tiesa, nemaža dalimi dėl daugiau nei penktadalį viso VVL regiono eksporto vertės sudarančio mineralinio kuro eksporto. Būtent dėl mineralinio kuro ir jo distiliavimo produktų eksporto Telšių apskritis išsiskiria itin aukšta priklausomybe nuo pagrindinių eksporto produktų. Likusiose apskrityse trys svarbiausi eksporto produktai sudaro tarp 33% ir 61% viso apskrities prekių eksporto, didžiausia koncentracija pastebima Tauragės ir Marijampolės apskrityse, kur viena svarbiausia produktų (atitinkamai pieno produktų ir medienos bei jos gaminių) kategorija sudaro per ketvirtį viso apskrities eksporto. Dauguma Lietuvos apskričių savo produkciją eksportuoja į kitas Europos Sąjungos ekonomikas, kas mažina rizikas tarptautinių prekybos nesutarimų kontekste, tačiau aukšta priklausomybė nuo vienos ar kelių pagrindinių rinkų išlieka rizikos faktoriumi - netikėti reikšmingi pokyčiai šalies-partnerės ekonomikoje gali atsiliiepti visos apskrities ekonomikai per staigius pokyčius eksporte. Atsižvelgiant į tai, kad VVL regionas kuria itin svarbią Lietuvos prekių eksporto dalį, tačiau eksportuojančios įmonės vis dar labiau telkiasi sostinėje, **svarbu valstybės eksporto skatinimo politiką ir jos priemones aktyviau nukreipti į regionus. Tai padėtų ne tik sparčiau auginti eksportuojančių įmonių skaičių VVL regione, bet ir galėtų padėti užsitikrinti platesnę eksporto rinkų geografiją jau eksportuojančioms įmonėms, sumažinti rizikas, kylančias iš vienos ar kelių eksporto partnerių dominavimo apskrities eksporto struktūroje**.
- Žemų technologijų bei žaliaviniai produktai išlieka Lietuvos regionų eksporto pagrindu - aukštų technologijų produktai reikšmingesnę dalį sudaro tik Vilniaus, Kauno ir Panevėžio apskričių prekių eksporto struktūroje. Daugumoje apskričių aukštųjų technologijų produktų dalis eksporto struktūroje sudarė mažiau nei 10 % ir laikui bėgant nekito arba netgi krito. **Siekiant mažinti regionų atotrūkį nuo sostinės, būtina pereiti prie aukštų ir vidutinių technologijų eksporto, mažinant žaliavinių produktų dalį eksporto struktūroje**. Iš atliktos analizės matome, kad tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas teigiamai koreliuoja su eksporto verte, todėl svarbu į regionus pritraukti reikšmingas užsienio ir Lietuvos investicijas, skatinti aukštesnio technologinio intensyvumo produktų gamybą ir tradicinių pramonės šakų modernizavimą.

- Nors per ESIF finansavimą didesnis dėmesys skiriamas VVL regionui, sostinė išlieka sumaniosios specializacijos įmonių koncentracijos centru. Didžioji dauguma iš iki šiol paskirstytų 2021-2027 m. finansavimo periodo investicijų teko "Naujų gamybos procesų, medžiagų ir technologijų" prioritetui, 2024 m. daugiausiai susidomėjimo taip pat sulaukė priemonės, skirtos netechnologinėms inovacijoms įmonėse diegti bei darbuotojų įgūdžių tobulinimui. Tai rodo verslo norą diegti skaitmeninius sprendimus, sparčiau inovuoti gamybos ar veiklos procesus. Iš Valstybės duomenų agentūros atliekamo inovacinės veiklos tyrimo taip pat pastebima, kad verslai yra kur kas labiau linkę investuoti į verslo procesų inovacijas nei į gaminamų produktų inovacijas. Nors sklandesni verslo procesai ir geresni darbuotojų bei vadovų vadybiniai įgūdžiai yra svarbūs įmonių, ypač mažų ir vidutinių, produktyvumo didinimui, **svarbu aktyviau skatinti didesnes investicijas į produkto inovacijas, mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP), taip pereinant prie aukštesnės pridėtinės vertės produktų gamybos.**

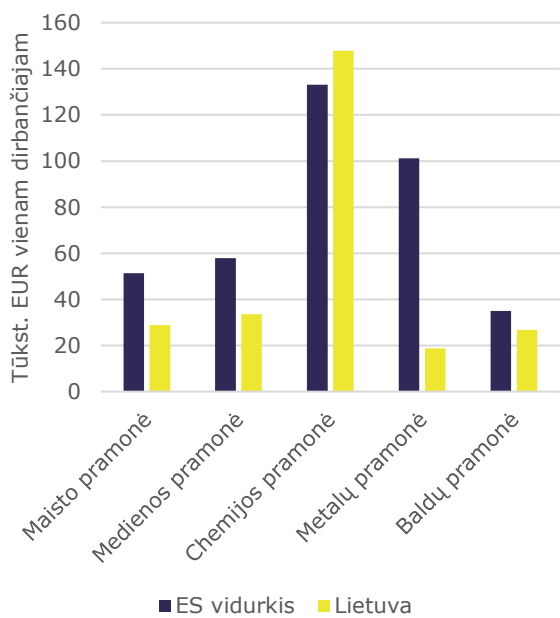

Priedai

Pav. 26 Darbo našumas Lietuvos apskrityse 2023 m. ir jo vidutinis metinis augimas per 2019-2023 m. laikotarpį

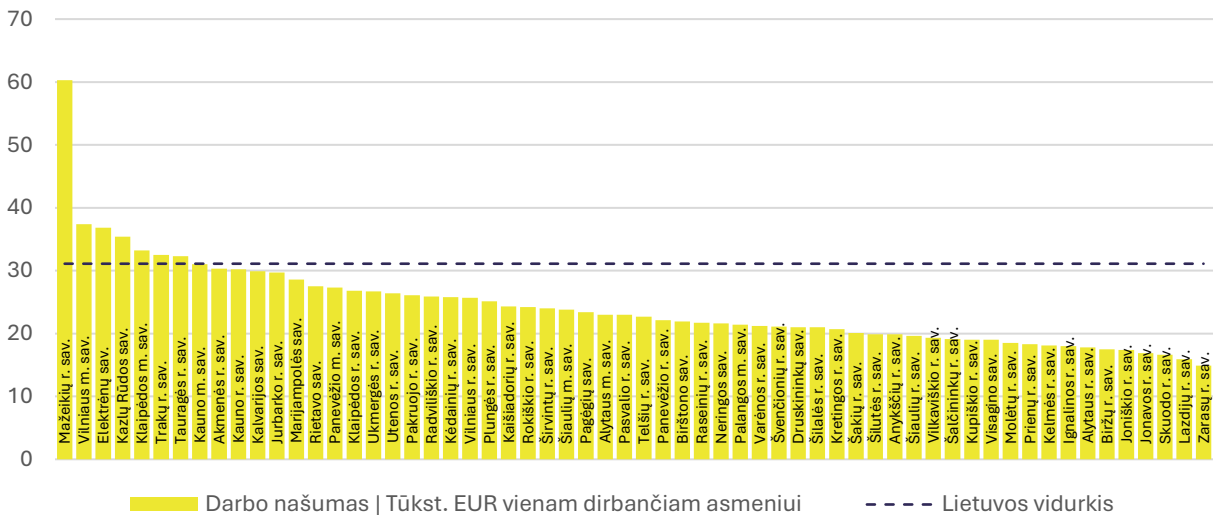
Pav. 27 Pagrindinių Lietuvos apdirbamosios gamybos šakų produktyvumas palyginti su ES vidurkiu. 2022 m.

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Šaltinis: Eurostat

Pav. 28 Darbo našumas Lietuvos savivaldybėse. 2023 m.

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra ir Inovacijų agentūros skaičiavimai

Lentelė 2 Regioninės specializacijos apžvalga

	SPECIALIZACIJOS SEKTORIAI	SPECIA- LIZACIJOS KOEFI- CIENTAS	PRIDĖTINĖ VERTĖ		DARBUOTOJAI		DARBO NAŠUMAS	DIDŽIAUSIOS ĮMONĖS SEKTORIUJE ¹	
			Tūkst. EUR	% apskrities BVP	Skaičius	%		Pavadinimas	Darbuotojų skaičius
ALYTAUS APSKRITIS	Žmonių sveikatos priežiūros veikla	15	49 716	6%	1 676	5%	29,7 (108%)	VšĮ Alytaus apskrities S.Kudirkos ligoninė	871
								UAB „Eglės“ sanatorija	819
	Kitų nemetalo mineralinių produktų gamyba	15	30 188	4%	767	2%	39,4 (97%)	UAB „Stronglasas“	229
								„Bauroc“, UAB	104
	Miškininkystė ir medienos ruošą	11	26 697	3%	573	2%	46,6 (114%)	UAB „Dzūko miškas ir mediena“	40
KAUNO APSKRITIS	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	20	1 103 707	14%	20 835	9%	53,0 (100%)	UAB „Nemuno vaistinė“	1 341
								UAB „Sanitex“	1 223
	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais	13	971 660	12%	25 560	11,6%	38,0 (109%)	UAB „Hoptransa“	1 822
								UAB "Kauno autobusai"	1 093
								UAB "Kaj Madsen Kaunas"	1 088

¹ Remiantis Atviros Sodros duomenimis apie apdraustųjų skaičių įmonėse 2025 birželio mėn. Duomenys svetainėje <https://atvira.sodra.lt/imonės/detali-paieska/index.html> tikrinti 2025-08-12

	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	10	636 879	8%	23 621	11%	27,0 (109%)	UAB „Kesko Senukai Lithuania“	2 810
								UAB „Gintarinė vaistinė“	1 000
KLAIPĖDOS APSKRITIS	Kitų transporto priemonių ir įrangos gamyba	26	195 522	4%	5 859	5%	33,4 (89%)	UAB „RNDV Group“	773
								UAB „Laivsta“	478
								UAB „Vakarų Baltijos laivų statykla“	428
	Sandėliavimas ir transportui būdingų paslaugų veikla	22	396 167	9%	6 025	4,8%	65,8 (125%)	AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“	440
								AB „KN Energies“	366
	Vandens transportas	17	89 832	2%	1 271	1%	70,7 (102%)	AB „Limarko laivininkystės kompanija“	153
MARIJAMPOLĖS APSKRITIS								AB „Smiltynės perkėla“	109
	Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba; gaminių iš šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba	112	125 896	12%	2 292	8%	54,9 (191%)	UAB „IKEA Industry Lietuva“	627
								UAB „Juodeliai“	600
								UAB „Dovista“	341
	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais	51	249 319	24%	5 447	17,9%	45,8 (131%)	UAB „Arvydo Miliausko transportas“	345
								UAB „Kubiliaus transportas“	330
	Maisto produktų gamyba	36	110 382	11%	3 691	12%	29,9 (85%)	UAB „Mantinga Production“	1 267

								UAB „Marijampolės pieno konservai“	432
								UAB „Mantinga food“	431
PANEVĖŽIO APSKRITIS	Variklinių transporto priemonių, priekabų ir puspriekabių gamyba	78	97 610	6%	3 447	6%	28,3 (114%)	„AQ Wiring Systems“ UAB	1 129
								„Schmitz Cargobull Baltic“, UAB	586
	Maisto produktų gamyba	42	193 965	12%	4 243	8%	45,7 (129%)	AB „Rokiškio sūris“	678
								UAB „Biržų duona“	464
								„Roquette Amilina“, UAB	318
	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	13	186 041	11%	3 677	7%	50,6 (96%)	AB „Linas agro“	210
								UAB „Velseka“	104
ŠIAULIŲ APSKRITIS	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais	48	524 466	24%	21 284	28%	24,6 (71%)	UAB „Girmeta“	1 298
								UAB „Trasis“	1 067
								UAB „Costo“	1 039
	Kitų nemetalo mineralinių produktų gamyba	19	87 549	4%	1 636	2%	53,5 (132%)	AB „Akmenės cementas“	552
								UAB „Eternit Baltic“	337
								UAB „Bodesa“	159
	Kita kasyba ir karjerų eksploatavimas	18	48 969	2%	801	1%	61,1 (128%)	AB „Dolomitas“	274
								AB „Klovainių skalda“	184
								AB „Rėkyva“	136

TAURAGĖS APSKRITIS	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais	147	306 316	42%	4 695	24%	65,2 (187%)	UAB „Manvesta“	2 645
								UAB „GBY“	666
								UAB „United Transline“	467
	Maisto produktų gamyba	22	61 926	8%	1 594	8%	38,8 (110%)	AB „Vilkyškių pieninė“	387
								AB „Modest“	213
								UAB „Senoji kepyklėlė“	151
	Miškininkystė ir medienos ruošą	10	20 778	3%	543	3%	38,3 (93%)	UAB „Šilalės mediena“	155
TELŠIŲ APSKRITIS	Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba ²	-	-	~30%	~1531	~4%	-	AB "Orlen Lietuva"	1 528
	Maisto produktų gamyba	25	163 480	9%	4 621	12%	35,4 (100%)	AB „Žemaitijos pienas“	1 300
								UAB „Plungės kooperatinė prekyba“	966
								UAB „Vičiūnai ir partneriai“	675
	Inžinerinių statinių statyba	6	61 074	3%	1 550	4%	39,4 (91%)	UAB „Vvarff“	232
								UAB „Telšių keliai“	194
								UAB „Techer“	178
UTENOS APSKRITIS	Maisto produktų gamyba	33	72 667	10%	2 042	8%	35,6 (101%)	„Biovela-Utenos mėsa“, UAB	1 501
	Drabužių siuvimas (gamyba)	19	22 487	3%	1 482	6%	15,2 (87%)	AB „Utenos trikotažas“	354

² Sektorius išskirtas remiantis ne viešais pridėtinės vertės duomenimis, taip pat viešai prieinama informacija apie sektoriaus svarbą regione. Tačiau nesant viešų pridėtinės vertės duomenų, negalima apskaičiuoti specializacijos koeficiento, kurį būtų galima korektiškai palyginti su kitais sektoriais. Taip pat kiti sektoriaus rodikliai pateikiami apytiksliai, remiantis viešai skelbiamais Sodros duomenimis.

								Lietuvos ir Danijos UAB „Engel Dali“	289
	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	14	68 363	10%	3 529	14%	19,4 (79%)	UAB „Bikuvos prekyba“	383
								UAB „Utenos prekyba“	323
VILNIAUS APSKRITIS	Kompiuterių programavimo, konsultacinė ir susijusi veikla	13	1 372 989	8%	22 738	5%	60,4 (102%)	UAB „360 IT“	1 348
								UAB „EPAM sistemos“	958
								„Wargaming Vilnius“, UAB	770
	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais	10	1 730 722	10%	30 179	7,2%	57,3 (102%)	UAB „Rivona“	1 258
								UAB „Humana LT“	1 052
	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais	8	1 753 359	10%	49 827	11,9%	35,2 (101%)	UAB „Vilniaus viešasis transportas“	2 117
								AB „LTG Cargo“	1 606
								UAB „Finėjas“	919
								UAB „Fantransa“	902